

MINISTERUL EDUCAȚIEI
ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA

Finanțat de
Uniunea Europeană

AGENȚIA
NAȚIONALĂ
PENTRU TINERET

sub patronajul
otpbank

unicef

PRIMII PAȘI ÎN EDUCAȚIE FINANCIARĂ

www.okcenter.md

Chișinău, 2025

Acest ghid, parte a proiectului "Tinerii OK - Educație Financiară pentru un viitor prosper" a fost elaborat de Fundația pentru Educație Financiară OK sub patronajul OTP Bank Moldova, în parteneriat cu Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare din Moldova, cu suportul Agenției Naționale pentru Tineret, în cadrul Programului anual de Granturi pentru Organizațiile de Tineret 2025.

Această publicație a fost tipărită cu suportul financiar al Uniunii Europene și urmează a fi distribuită gratuit. Conținutul acesteia reprezintă responsabilitatea exclusivă a proiectului "Tinerii OK - Educație Financiară pentru un viitor prosper". Conținutul publicației și opiniile exprimate aici aparțin autorilor și nu reflectă în mod neapărat viziunile oficiale ale Fundației pentru Educație Financiară OK, a finanțatorilor și nici viziunea Uniunii Europene.

Conținutul acestui ghid este protejat prin drepturi de autor. Nicio parte a publicației nu poate fi reprodusă, distribuită sau utilizată în scopuri comerciale fără acordul prealabil, în scris, al Fundației pentru Educație Financiară OK.

Preluarea parțială a materialelor este permisă doar cu menționarea expresă a sursei: Fundația pentru Educație Financiară OK, Ghidul „Primii Pași în Educație Financiară”, Chișinău, 2025.

Versiunea electronică a ghidului sau alte informații suplimentare pot fi găsite pe pagina web: www.okcenter.md, sau contactând oficiul Fundației pentru Educație Financiară OK la adresa: Chișinău, bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 196, tel.: (+373) 62187001.

Autori:

Greta HÎNCU
Tatiana GAUGAȘ
Victoria IORDACHI
Valentin CRECIUN

Design și machetare:

Veronica PASCARU

Cuprins :

Introducere

pag 5

**Capitol 1. Cum îți setezi obiectivele
financiare și îți planifici bugetul**

pag 9

**Capitol 2. Instrumentele sistemului
financiar pe înțelesul tuturor**

pag 27

**Capitol 3. Fraude financiare: tipuri, semne
de avertizare și metode de protecție**

pag 49

**Capitol 4. De la Economii la Investiții:
drumul spre independență financiară**

pag 58

Acest ghid este pentru tine dacă ești:

Copil

Ai sub 10 ani și vrei să înțelegi de ce banii nu sunt doar hârtii colorate sau monede strălucitoare. Înveți prin jocuri simple și exemple ușor de urmat.

Adolescent

Ai între 10 și 18 ani și începi să iei primele decizii legate de bani: cum îi cheltuiești, cum îi economisești și cum îți planifici dorințele. În acest ghid vei găsi explicații clare și sfaturi practice, adaptate vârstei tale.

Tânăr

Ai între 18 și 24 de ani (sau chiar până la 35, conform legislației R. Moldova) și vrei să devii independent financiar. Înveți să îți stabilești obiective SMART, să gestionezi bugetul personal și să faci primii pași spre investiții.

De ce am inclus toate aceste categorii?

Pentru că educația financiară nu are vârstă. Fie că ești copil, adolescent sau tânăr adult, fiecare pas pe care îl faci pentru a înțelege banii te aduce mai aproape de libertate, siguranță și încredere în viitor.

Școli

Instituții educaționale care doresc să ofere elevilor cunoștințe de bază în educație financiară. Profesorii pot utiliza informațiile din acest ghid pentru a completa lecțiile existente și pentru a iniția discuții utile despre bani și decizii financiare.

Centre de tineret

Locuri unde adolescenții și tinerii se întâlnesc pentru a-și dezvolta abilități pentru viață. Informațiile propuse în ghid pot fi utilizate în cadrul atelierelor, training-urilor sau taberelor educaționale.

Toți cei care lucrează cu și pentru tineri

- **Specialiști în educație** – profesori, formatori sau trainerii care doresc să explice noțiunile financiare într-un mod accesibil.
- **Organizații de tineret și ONG-uri** – care desfășoară proiecte de educație non-formală.
- **Consilieri și mentori** – care îi ghidează pe tineri în luarea deciziilor importante pentru viitor.

Și, bineînțeles... **poate chiar TU!**

INTRODUCERE

Tu faci parte din Generația Z sau Alpha?

Acum știi deja că banii nu sunt doar hârtii sau cifre pe ecran – ei îți influențează viața de zi cu zi.

Relația ta cu banii este diferită de cea a părinților sau profesorilor tăi.

72% dintre tinerii ca tine caută răspunsuri despre bani pe TikTok, YouTube sau Instagram, nu la școală și nici acasă.

65% își doresc să vorbească deschis despre bani, iar mai bine de jumătate recunosc că situația financiară le afectează starea de bine.

Pentru aproape 1 din 2 tineri, banii sunt un motiv de anxietate.

Și da, aproape toți am făcut-o: am cheltuit pe ceva doar pentru că „era la reducere”, chiar dacă nu aveam nevoie.

Concluzia? Ești înconjurat de informații, dar nu întotdeauna de îndrumarea corectă.

Tocmai de aceea ai în mână **acest ghid** – creat pentru tine, ca să îți fie mai ușor să înțelegi ce contează, fără stres și fără moralizări.

Ești pregătit?

Nu ai nevoie de un salariu uriaș, de părinți bogați sau de „noroc la bani” ca să ajungi bine. Ai nevoie de claritate, de informații corecte și de curajul de a face alegeri conștiente. Cu puțină organizare și dorință de învățare, poți să îți construiești, pas cu pas, un viitor financiar stabil.

Ce urmează?

Exact ceea ce cauți: explicații simple, pași concreți și trucuri practice ca să devii stăpân pe banii tăi.

În paginile care urmează vei descoperi:

- cum să economisești fără durere
- cum să investești în viitorul tău
- cum să îți stabilești obiective financiare SMART
- cum să devii un tânăr care știe ce face cu banii săi.

Pentru că, atunci când înveți să controlezi banii, înveți să îți controlezi viața.

Hai să începem împreună!

Și dacă încă nu te-am convins...
...că acest ghid îți poate fi de folos,
mai lasă-mă să-ți dau câteva
argumente.

Trăim într-o lume în care totul este
digital, rapid și la un click distanță.
Azi banii se cheltuiesc mai ușor ca
niciodată – un swipe, o reducere sau
o ofertă „doar azi” și gata, portofelul
e mai gol. Dar asta nu înseamnă că
trebuie să-i pierzi fără rost.

Educația financiară nu înseamnă
formule complicate. Ea este despre
alegerile inteligente pe care le faci zi
de zi:

- Alegi să cumperi acum sau să aștepti ca să economisești pentru ceva mai important?
- Investești în tine și în dezvoltarea ta sau în lucruri care îți oferă doar validare de moment?
- Tu stabilești direcția banilor tăi sau îi lași pe alții să decidă pentru tine?

A deveni conștient de aceste alegeri
este primul pas spre independență
financiară.

Nu este vorba despre renunțare, ci
despre prioritizare.

Nu este despre limitare, ci despre
claritate.

Europa vs. Moldova: unde ne aflăm?

În țări precum Germania, Norvegia sau Finlanda, între **65% și 71% dintre adulți** au un nivel bun de alfabetizare financiară. Ei știu cum să economisească, să investească și să își planifice viața.

În schimb, în Europa Centrală și de Est, cifrele sunt mai scăzute.

Iar în Republica Moldova... doar 27% dintre oameni au cunoștințe financiare de bază.

Cu alte cuvinte, **7 din 10 adulți nu se descurcă atunci când vine vorba de bani.**

Aici intervii tu. Pentru că **viitorul este în mâinile generației tale.** Dacă alegi să înveți acum cum să îți gestionezi banii, vei avea un avantaj uriaș față de ceilalți.

Un adevăr simplu

Gândește-te așa: **banii sunt ca un instrument.** Dacă știi să-i folosești, îți pot construi drumul spre libertate, visuri și oportunități. Dacă îi lași să te controleze, pot deveni o sursă de stres și limitări.

Adevărul este simplu: **nu contează câți bani ai acum, ci cât de bine știi să-i gestionezi.**

Iar vestea bună e că asta se poate învăța – pas cu pas, chiar de aici, din acest ghid. Pregătește-te să descoperi cum să faci din bani un **aliat**, nu un dușman.

**Cheia este cunoașterea. Iar drumul începe de aici – cu tine.
Și cel mai important pas este chiar faptul că ai deschis acest ghid.**

CUM ÎȚI SETEZI OBIECTIVELE FINANCIARE ȘI ÎȚI PLANIFICI BUGETUL

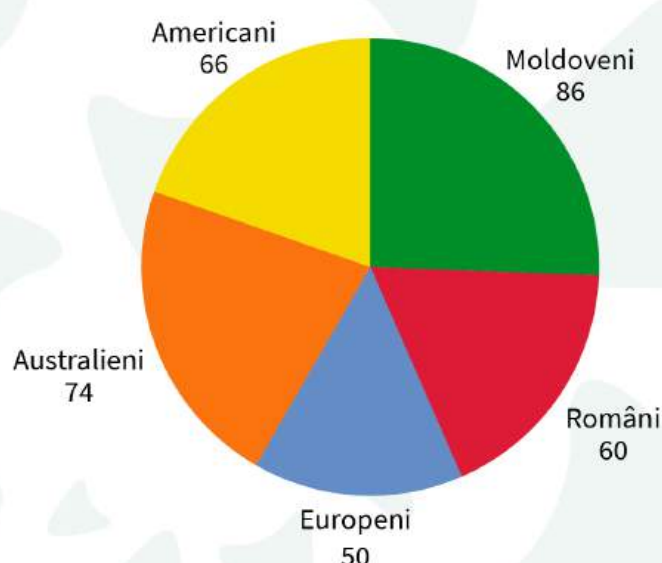
La început de an sau de lună ne promitem:
„voi economisi mai mult”, „voi scăpa de datorii”.

Problema este că, dacă rămân doar vorbe, aceste dorințe nu se împlinesc. Ele sunt doar vise sau rezoluții, dar nu și rezultate.

Știai că?

Mai mult de jumătate
dintre oamenii de pe
glob își setează
rezoluții pentru noul
an.

Un studiu realizat de cercetătorii de la Universitatea din Scranton arată că, în medie, un procent semnificativ – de aproximativ 92% – renunță la obiectivele lor înainte de sfârșitul lunii februarie, iar în unele regiuni, neoficial, ziua de 17 februarie este declarată **„Ziua Renunțării la Rezoluții”**. Doar cei 8% știu cum să își stabilească corect obiectivele!

De ce oamenii renunță la Rezoluții?

Cele mai frecvente motive pentru care oamenii nu reușesc să își atingă obiectivele:

1

Obiective nerealiste sau slab definite

2

Lipsa unui plan clar

3

Pierderea motivației

4

Lipsa de perseverență

5

Factori externi și lipsa sprijinului

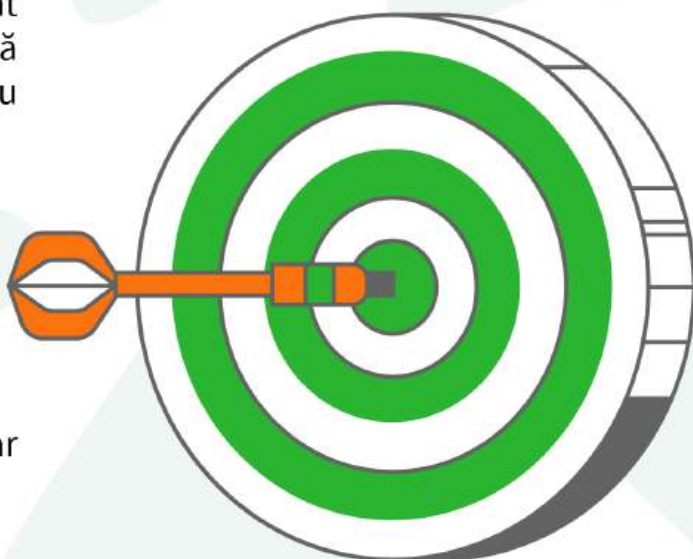
De ce e important să ai un obiectiv financiar?

Banii sunt limitați, dar dorințele sunt nelimitate. De aceea, e esențial să alegi ce contează cu adevărat pentru tine.

Un obiectiv clar te ajută să:

- îți concentrezi energia,
- folosești resursele mai eficient,
- simți că avansezi pas cu pas.

Astfel, dorințele devin realizări, iar motivația crește.

Transformă-ți visele în obiective financiare

Un obiectiv este un vis cu un plan și un deadline. – Jeffrey Gitomer

Un **obiectiv financiar** este un plan legat de bani, pe care vrem să-l realizăm la o anumită dată în viitor. Cu alte cuvinte, el răspunde la întrebarea: ***cum vrem să folosim banii pe care îi avem acum sau pe care îi vom câștiga, pentru a face lucruri care ne motivează și ne aduc satisfacție?***

Ca să fie clar definit, un obiectiv financiar trebuie să conțină trei elemente:

1

Obiectivul

ce vrem să obținem (de exemplu: o mașină, o vacanță, bani pentru studii)?

2

Suma

câți bani ne trebuie pentru acest scop?

3

Perioada de timp

în cât timp vrem să ajungem acolo?

Dacă lipsește unul dintre aceste **trei elemente**, nu mai putem vorbi despre un obiectiv financiar real. În esență, un obiectiv financiar înseamnă să fim pregătiți să facem mici sacrificii acum (să economisim, să planificăm mai bine), **pentru a ne bucura de beneficii mai mari în viitor.**

3 tipuri de obiective

Obiective pe termen scurt

Pot fi realizate în mai puțin de 1 an.

Tind să fie ușor de atins și se concentrează pe problemele curente.

Obiective pe termen mediu

Obiective financiare care necesită între 1 și 5 ani pentru a fi realizate.

Pot avea trăsături comune atât cu obiectivele pe termen scurt, cât și cu cele pe termen lung.

Obiective pe termen lung

Obiective financiare care necesită 5 ani sau mai mult pentru a fi realizate.

Se concentrează pe evenimente majore din viață și necesită reevaluare periodică.

Idei de obiective financiare potrivite pentru fiecare etapă a vieții

6-10 ani

11-15 ani

16-19 ani

20-25 ani

Peste 25 ani

Pe termen scurt:

Strâng bani în pușculiță pentru o jucărie sau pentru o carte dorită

Economisesc bani de buzunar pentru a merge la cinema cu un prieten sau a cumpăra un gadget mic

Îmi planific bugetul pentru abonamente (Netflix, Spotify, transport)

Gestionarea cheltuielilor lunare și evitarea datoriilor inutile

Stabilirea unui buget familial și plata datoriilor curente (carduri de credit, rate)

Pe termen mediu:

Economisesc pentru o bicicletă sau un set LEGO mai mare

Pun deoparte bani pentru o tabletă, un telefon sau un echipament sportiv

Strâng bani pentru un laptop bun sau pentru activități extracurriculare de dezvoltare personală ori examene

Crearea unui fond de urgență (3-6 luni de cheltuieli)

Economisirea pentru educația copiilor sau pentru o casă mai mare

Pe termen lung:

Învăț să pun deoparte, în mod constant, bani pentru visuri mai mari.

Încep să îmi formez obiceiul de a economisi regulat (puțin, dar constant), pentru visurile mari din adolescență

Îmi construiesc primul plan pentru studii universitare.

Înțițierea unui plan de investiții

Constituirea unui fond solid de pensie. Planificarea investițiilor. Construirea independenței financiare.

Cum să îți stabilești obiective financiare astfel încât să le poți realiza?

Care sunt pașii concreți și ce factori trebuie să iei în considerare?

1 Evaluează situația financiară actuală

Analizează veniturile și cheltuielile curente, precum și datoriile sau obligațiile pe termen scurt, mediu și lung.

Astfel, vei înțelege ce resurse financiare îți rămân disponibile pentru economisire.

3 Prioritizează obiectivele financiare

Decide care sunt cele mai importante pentru tine (de exemplu: locuință, educație, afacere, mașină, vacanțe) și alocă resursele în funcție de această ierarhie.

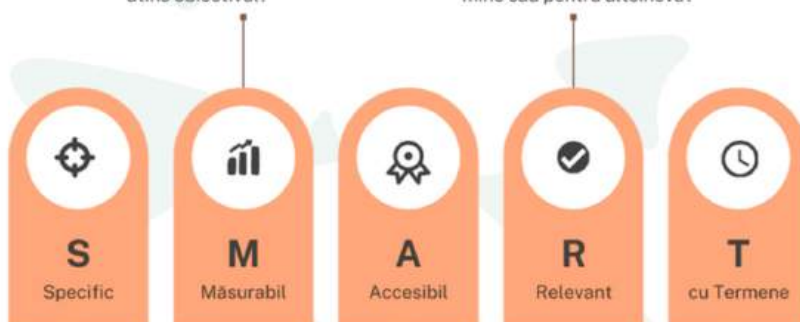
4 Menține echilibrul între termen scurt și termen lung

Nu sacrifică nevoile imediate pentru obiectivele pe termen lung. Planifică astfel încât să acoperi atât prezentul, cât și viitorul.

2 Stabilește obiective financiare SMART

Asigură-te că obiectivele sunt:

- Cum știu că am ajuns acolo? Ce văd aud sau simt?
- Cum îmi dau seama că mi-am atins obiectivul?
- De ce îmi doresc să ating acest obiectiv?
- Obiectivul este important pentru mine sau pentru altcineva?

- Ce îmi doresc să obțin să dezvolt sau să creez?
- Cine? Ce? Când? Cum?

- E ceva ce depinde de mine sau pot apela și la resurse exterioare?
- Este realist ceea ce vreau să obțin?

- Când îmi doresc să obțin acest rezultat?
- Care este termenul până la care vreau să îmi ating obiectivul?

Exemplu de obiectiv:

„A avea siguranță financiară” este un obiectiv foarte vag și greu de măsurat. Cum vei ști dacă faci progrese sau dacă ți-ai atins obiectivul?

Exemplu de obiectiv SMART:

„A economisi 1.500 lei în fiecare lună, timp de următorii cinci ani, pentru un total de 90.000 lei într-un cont de economii destinat fondului de urgență” este un obiectiv SMART.

Specific:

Știi exact pentru ce economisești (un fond de urgență).

Măsurabil:

1.500 lei în fiecare lună, în total 90.000 lei.

Accesibil:

Este fezabil pentru tine să economisești 1.500 lei pe lună?

Relevant:

Un fond de urgență te ajută să obții siguranța financiară și să faci față situațiilor neprevăzute (boală, pierderea locului de muncă, reparații urgente).

Încadrat în timp:

Ai o țintă lunară de 1.500 lei și o țintă de cinci ani de 90.000 lei.

5 Elaborează un plan de acțiuni

Detaliază cum vei ajunge la obiectiv: cât economisești lunar, unde depui banii (cont de depozit, investiții) și cum ajustezi pentru inflație.

Exemplu: pentru o mașină de 100.000 lei peste cinci ani → economisești 1.667 lei lunar.

6 Creeți un calendar financiar

Stabilește termene clare și etape intermediare pentru a urmări progresul și a menține motivația.

7 Monitorizează și ajustează periodic

Verifică regulat dacă ești pe drumul cel bun. Dacă rămâi în urmă, găsește soluții – de exemplu, crește temporar suma economisită sau identifică venituri suplimentare.

8 Sărbătoriți etapele intermediare

Marchează realizările parțiale (de exemplu, primul 25% din sumă atinsă) pentru a rămâne motivat.

48% cred în mitul că un buget greu de accesat înseamnă efort inutil.

Aproape 60% nu recunosc erorile frecvente **din bugetul personal** care duc la dezechilibre financiare.

70% nu folosesc un șablon de buget familial adaptat nevoilor lor, amânând **planificarea financiară**.

Știi că?

65% dintre familii nu își monitorizează lunar cheltuielile, riscând să piardă controlul asupra bugetului.

54% eșuează în procesul de corectare a bugetului familial după o mică deviație.

Cuvântul „buget” își are originea în vechea limbă franceză (bouge și bougette), care desemnau o pungă de piele pentru bani.

Un buget bine structurat este instrumentul tău principal pentru a transforma planurile financiare în realitate.

Bugetul personal sau bugetul familiei, după caz, reprezintă primul pas spre siguranța financiară.

El este dovada că banii pe care îi deții sunt folosiți într-un mod responsabil și eficient. Odată ce îți stabilești un buget, poți urmări și controla mai bine veniturile și cheltuielile, asigurând astfel stabilitatea financiară atât pentru tine, cât și pentru familia ta.

Un buget bine făcut îți arată în ce măsură ești aproape de obiectivele financiare propuse.

Cât de echilibrat este raportul dintre veniturile și cheltuielile tale. Cu alte cuvinte, **scopul final al unui buget este acela de a ajuta la planificarea unor economii pentru atingerea sau îndeplinirea unor obiective.**

În esență, bugetul personal sau bugetul familiei, la fel ca bugetul de stat ori bugetul unei organizații, înseamnă notarea tuturor surselor de venit și a cheltuielilor într-o perioadă de timp bine determinată. Pentru a fi util, el trebuie să se bazeze pe un calcul realist și corect al resurselor financiare disponibile.

Ce tipuri de buget există?

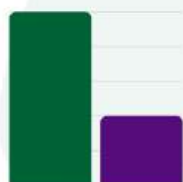
Un buget poate fi **deficitar**, echilibrat sau excedentar. Bugetul se numește deficitar atunci când cheltuielile totale depășesc veniturile totale în perioada de raportare.

Este **echilibrat** atunci când cheltuielile totale sunt egale cu veniturile totale în perioada de raportare.

Este **excedentar** atunci când veniturile totale sunt mai mari decât cheltuielile totale pentru perioada de raportare.

Buget deficitar

Cheltuielile
> Veniturile

Tipurile de buget

Buget echilibrat

Cheltuielile
= Veniturile

Buget excedentar

Cheltuielile
< Veniturile

Dacă cheltuielile tale sunt mai mari decât veniturile, probabil te gândești: „Cumva reușesc să mă descurc.”

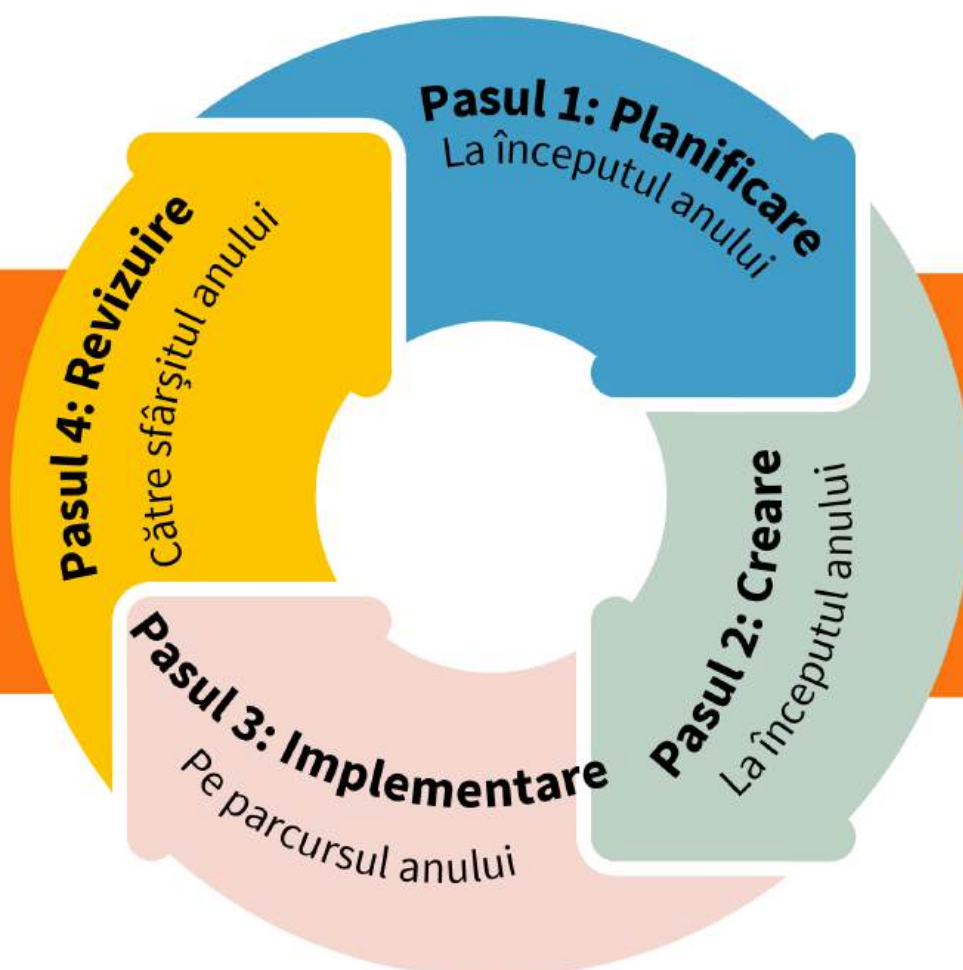
Realitatea este că ești pe o cale periculoasă și acum este momentul să faci schimbări. Ai trei opțiuni: poți să îți mărești veniturile, să îți reduci cheltuielile sau să le faci pe ambele.

Dacă venitul tău este mai mare decât cheltuielile, ești pe drumul cel bun.

Acum trebuie să decizi cum să faci ca banii rămași să lucreze pentru tine.

Dacă ai datorii, ar trebui să folosești surplusul pentru a le achita sau să inițiezi un fond de economii pentru situații de urgență..

Orice buget include următoarele etape:

1.Evidența cheltuielilor

Cheltuielile financiare reprezintă componenta de baza a bugetului personal.

Ele pot fi grupate în două categorii: **nevoi și dorințe.**

Nevoile sunt acele cheltuieli obligatorii, fără de care nu putem trăi și funcționa normal (de exemplu: mâncare, utilități, chirie, transport, medicamente).

Dorințele sunt cheltuieli facultative, care țin de confort sau plăcere, dar nu sunt esențiale pentru supraviețuire (de exemplu: haine de marcă, vacanțe, ieșiri la restaurant, gadgeturi).

Pentru a-ți menține echilibrul financiar, este important să acoperi mai întâi nevoile, iar apoi, în măsura în care venitul îți permite, să aloci resurse și pentru dorințe. Un buget bine gândit îți arată nu doar cât cheltuiești pe lucrurile obligatorii, ci și cât îți poți permite pentru cele facultative, fără a pune în pericol siguranța financiară.

Notarea cheltuielilor este un pas esențial atunci când îți creezi și menții un plan de cheltuieli. Nu poți respecta un plan dacă nu știi cât cheltuiești în fiecare lună. Secretul este să cheltuiești mai puțin decât câștigi.

Pentru a estima cheltuielile, este necesar să evaluezi necesitățile și să determini categoriile de cheltuieli care pot apărea.

La începutul lunii, notează cheltuielile estimate în coloana „planificat”. Pe măsură ce achiziți facturile, completează în coloana „real” sumele efectiv cheltuite, apoi calculează totalul.

Aceste totaluri nu doar că îți arată ce trebuie să achiziți în fiecare lună, dar te vor ajuta și să planifici mai eficient în viitor.

Cheltuieli	Suma (MDL) planificat	Suma (MDL) cheltuit	Detalii
Cheltuieli zilnice	8300	7820	ex. transport, alimentație
Lunare	5000	3900	ex. facturi - gaz, energie electrică, telefon
Sezoniere	2800	4593	taxe școlare, pregătirea copiilor de anul școlar
Ocazionale	500	100	evenimente

Atunci când cele două totaluri diferă, trebuie să determini ce te-a făcut să cheltuiești mai mult decât ai planificat și să vezi ce schimbări poți face pentru ca cheltuielile reale să revină la nivelul la care te-ai așteptat inițial. Este posibil să fie nevoie de câteva încercări până când cheltuielile „planificate” și cele „reale” vor ajunge să coincidă.

Observi cum cheltuielile aparent mici, zilnice, pot deveni sume uriașe pe termen de un an???

Chiar dacă un coffee-to-go sau un prânz la fast-food pare o cheltuială mică, în timp, aceste „scurgeri” pot deveni o piedică serioasă pentru obiectivele tale de economisire. Hai să vedem cât ai putea economisi dacă reduci aceste cheltuieli:

O cafea la pahar ≈ 30 lei

1 cafea/zi × 5 zile = 150 lei/săptămână
150 lei/săptămână × 52 săptămâni = 7 800 lei/an

O gustare (cafea + corn/muffin) ≈ 50 lei

1 set/zi × 5 zile = 250 lei/săptămână
250 lei/săptămână × 52 săptămâni = 13 000 lei/an

Un pachet de țigări ≈ 65 lei

1 pachet/zi × 7 zile = 455 lei/săptămână
455 lei/săptămână × 52 săptămâni = 23 660 lei/an

Un prânz la fast-food/catering ≈ 100 lei

1 prânz/zi × 5 zile = 500 lei/săptămână
500 lei/săptămână × 52 săptămâni = 26 000 lei/an

Economii totale anuale posibile:

≈ 70 460 lei (≈ 3 600 EUR)

SFAT FINANCIAR

Alocă o parte din bani, oricât de mică ar fi, pentru economii, în special pentru:

**FONDUL DE URGENȚĂ
PENTRU CHELTUIELI
NEPREVĂZUTE:**

Reparații neașteptate, costuri pentru un tratament medical mai scump etc.

**FONDUL DE
SIGURANȚĂ**

Te ajută să ai resursele necesare pentru situații care te pot destabiliza financiar pe termen mai lung, cum ar fi pierderea locului de muncă pentru câteva luni, și îți oferă un confort emoțional care contribuie la stabilitate pe termen lung.

**ALTE FONDURI DE
ECONOMII**

În funcție de planurile și obiectivele tale (vacanțe, avans pentru o locuință, cumpărarea unei canapele noi etc.).

**PLĂTEȘTE-TE PE
TINE PRIMĂ DATĂ**

Poți aplica principiul „Plătește-te pe tine primul”, iar când primești salariul, transferă imediat o parte din bani în contul sau conturile de economii.

2. Determinarea Venitului tău

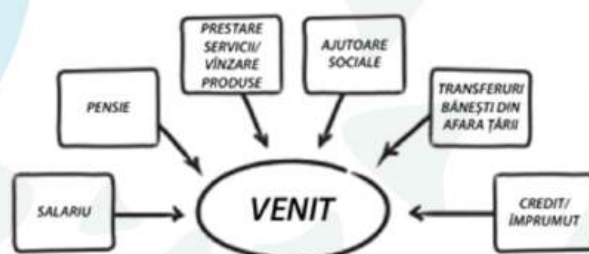

Veniturile reprezintă sursa de bază a bugetului personal și arată câți bani ai la dispoziție pentru a-ți acoperi nevoile, dorințele și economiile.

Nu poți crea un plan funcțional dacă nu știi câți bani câștigi.

Există două tipuri de venit: **venitul brut** (suma înainte de impozite și alte rețineri) și **venitul net** (suma pe care o primești efectiv).

Venitul nu se referă doar la salariul obținut la locul de muncă, ci include și alte plăți primite în mod regulat, cum ar fi **pensia, dobânda de la un depozit bancar, indemnizațiile de dizabilitate, ajutoarele sociale sau bursa.**

Venitul activ este câștigul pe care îl primim în urma activității pe care o desfășurăm în mod constant, zi de zi (de exemplu: salariul).

Dacă întrerupem această activitate, dispare și venitul.

Venitul pasiv reprezintă un venit care nu depinde de desfășurarea unei activități curente și care, de obicei, rezultă din acțiunile întreprinse în trecut, prin acumularea unui capital care generează venituri pasive ca rezultat al economisirii și investiții sistematice (de exemplu: dobânda la un depozit bancar, dividende, chirii etc.).

Veniturile regulate includ salariul, pensia, bursa, dobânda de la un depozit bancar, plata primită pentru un apartament dat în chirie și alte venituri primite în mod constant.

Veniturile neregulate includ câștigurile obținute din activități temporare (participarea la un proiect, munca sezonieră etc.).

Veniturile ocazionale includ sumele care nu pot fi prevăzute, cum ar fi un premiu, un cadou, un câștig la loterie sau o moștenire.

Din punctul de vedere al planificării financiare, este important că, atunci când ne organizăm bugetul, putem conta pe veniturile stabile și pe cele temporare (dacă le cunoaștem durată), dar nu putem miza pe veniturile ocazionale.

Un buget personal sănătos înseamnă să îți cunoști clar toate sursele de venit, să le notezi corect și să le gestionezi astfel încât să îți acoperi mai întâi cheltuielile necesare și să poți pune deoparte pentru obiectivele tale financiare, pe termen scurt și lung.

3. Alegerea Sistemului de Evidență

Un buget bine organizat te ajută să înțelegi clar unde se duc banii tăi și cum poți să îți atingi obiectivele financiare.

Există mai multe sisteme de evidență bugetară — unele clasice, altele moderne — dar niciunul nu este universal. Fiecare persoană își poate alege metoda potrivită sau chiar o combinație între ele, în funcție de venituri, cheltuieli și priorități.

Cea mai simplă metodă bugetară este Agenda Buget

Tot ce ai de făcut este să notezi, zi de zi, veniturile și cheltuielile tale. Este un exercițiu de disciplină și conștientizare, ușor de aplicat atât pentru adolescenți, cât și pentru adulți, și reprezintă baza oricărui plan financiar solid.

Fișierele Excel

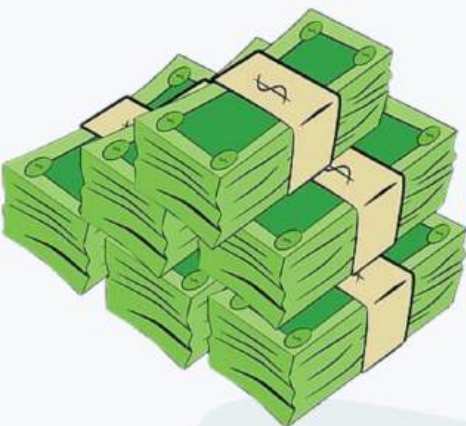
Te ajută să îți calculezi automat totalurile și diferențele, economisind timp și evitând greșelile pe care le-ai putea face într-o agendă clasică.

Aplicațiile electronice de creare a bugetului personal

Money Manager, Wallet (de la Budget Bakers), Cash Control, Mint, Spending Tracker, Money Lover, Spendee - sunt instrumente moderne care te ajută să-ți organizezi mai ușor finanțele. Ele permit introducerea sau sincronizarea automată a veniturilor și cheltuielilor, afișează rapoarte vizuale (grafice, tabele) și trimit alerte atunci când depășești bugetul planificat. Este recomandat să alegi aplicația în funcție de ușurința de utilizare, securitatea datelor și compatibilitatea cu conturile bancare pe care le folosești.

În spatele fiecărui buget bine făcut stau câteva principii simple, dar puternice – descoperă metodele care te pot ajuta să-ți organizezi banii mai ușor și să-ți atingi obiectivele financiare.

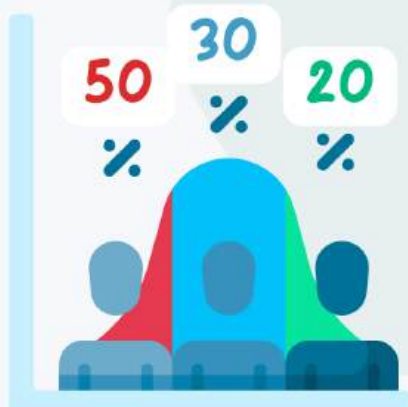

Bugetul cu sold zero (Zero-Based Budget)

01

Metoda bugetului cu sold zero înseamnă că fiecare leu din venitul tău are o destinație precisă. La începutul lunii, aloci bani pentru toate categoriile importante: cheltuieli obligatorii, dorințe, dar și economii sau investiții. La final, venitul minus totalul alocărilor trebuie să fie egal cu zero. Astfel, nu riști să cheltuiești fără plan și te asiguri că economiile devin o parte constantă și obligatorie a bugetului tău.

Metoda Nevoi/Dorințe/Economii sau metoda procentuală (Percentage Budget)

02

Această metodă este ușor de folosit și pornește de la regula 50/30/20: 50% din venituri pentru nevoi, 30% pentru dorințe și 20% pentru economii. Formula poate fi ajustată (de exemplu: 60/25/15), în funcție de costurile vieții și prioritățile tale.

Metoda plicurilor (Cash Envelope Budget)

03

Este o metodă tradițională, în care banii sunt împărțiți fizic în plicuri pentru fiecare categorie de cheltuieli (alimente, transport, distracție etc.). Când un plic s-a golit, nu mai poți cheltui în acea categorie. În prezent, această metodă are și echivalent digital (Goodbudget), prin aplicații care îți arată în timp real cât ai „consumat” din fiecare categorie.

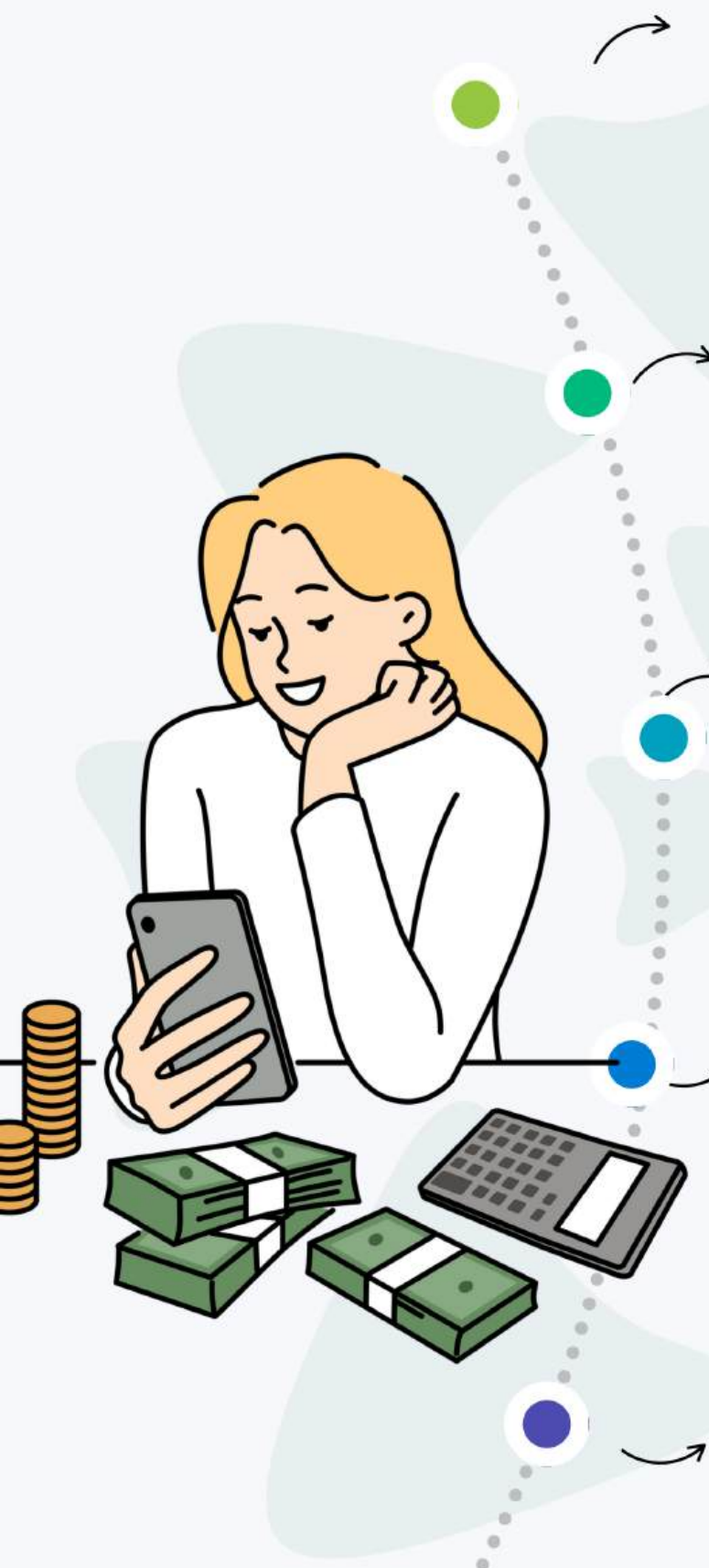
Metoda combinată (Blend of Budgeting Methods)

03

Mulți oameni aleg să combine diferite metode, în funcție de nevoi. De exemplu, poți folosi regula 50/30/20 pentru venitul lunar, dar pentru anumite cheltuieli (alimente, ieșiri în oraș) poți aplica metoda plicurilor. Flexibilitatea este cheia pentru a găsi varianta care funcționează cel mai bine pentru tine.

Nu există o metodă universală de bugetare. Fiecare dintre noi are un anumit stil de a se raporta la bani.

Cercetătorii în finanțe personale au identificat mai multe **tipuri de personalități financiare**, iar recunoașterea propriului stil te poate ajuta să alegi metoda de buget care ți se potrivește.

1. Economul

- ține mult la bani;
- nu-și cheltuiește banii pe lucruri de lux sau pe plăceri imediate;
- adună bani de la o lună la alta, bucurându-se de cât de mult a economisit;
- îi place să investească (fără riscuri) banii economisiți în lucruri care să-i aducă profit.

Metodă recomandată: bugetul pe procente (50/30/20), pentru a echilibra economiile cu dorințele.

2. Cheltuitorul

- îi place să cheltuiască în exces, cumpărând chiar și lucruri de care nu are nevoie („Deși mai am 6 genți în garderobă, merit și această geantă nouă!”);
- cumpărăturile îl fac să se simtă important;
- nu ratează nicio ofertă ”bombă”, folosindu-și toate cardurile de cumpărături.

Metodă recomandată: metoda plicurilor (Cash Envelope Budget), pentru a limita cheltuielile pe categorii.

3. Evitatorul

- când vine vorba de luarea unei decizii financiare, acesta evită subiectul, invocând diferite motive. În sinea lui, Evitatorul gândește astfel: „Cu cât voi ști mai puține despre bani, cu atât mai bine pentru mine.”;
- se simte inconfortabil când vorbește sau se gândește la bani;
- își lasă facturile deoparte, având un sentiment de teamă să le deschidă.

Metodă recomandată: aplicațiile electronice de bugetare, care automatizează urmărirea veniturilor și cheltuielilor, reducând anxietatea legată de bani.

4. Călugărul financiar

- nu va cere niciodată o mărire de salariu, pentru că asta l-ar face să se simtă lacom;
- crede că banii distrug valorile morale și spirituale ale oamenilor; de aceea evită să se ocupe de finanțele personale;
- atunci când are o sumă mare de bani, tinde să îi doneze sau să îi ajute prietenii.

Metodă recomandată: regula „Plătește-te pe tine primul” (Pay Yourself First), care îl ajută să pună bani deoparte automat, înainte să îi cheltuie sau să îi doneze.

5. Investitorul

- tinde să fie excesiv de preocupat de păstrarea sumelor mari de bani pentru a petrece, a economisi și pentru a investi;
- această preocupare poate avea ca efect negativ reducerea capacității de a se bucura de viață în prezent.

Metodă recomandată: bugetul cu sold zero (Zero-Based Budget), pentru a echilibra investițiile cu cheltuielile personale și timpul liber.

NOTEAZĂ TOTUL

Ține evidența veniturilor și cheltuielilor, oricât de mici sau aparent nesemnificative ar fi.

FII REALIST

Nu alocă bani pentru lucruri de care nu ai cu adevărat nevoie.

ECONOMISEȘTE CONSTANT

Pune deoparte cel puțin o parte din venituri, indiferent de sumă, pentru obiectivele financiare stabilite anterior, pe termen scurt și lung.

Sfaturi practice pentru un buget eficient

MONITORIZEAZĂ BUGETUL

Marchează cheltuielile achitate și revizuiește periodic notițele (zilnic sau săptămânal).

PLANIFICĂ ȘI PENTRU DISTRACȚIE

Nu te baza doar pe speranța că îți vei permite activitățile plăcute – include-le în plan.

INFORMEAZĂ-TE

Cunoașterea înseamnă putere: analizează-ți situația financiară și fă-ți timp să îți organizezi planul în detaliu.

Implică întreaga familie pentru a menține disciplina și susținerea reciprocă.

INSTRUMENTELE SISTEMULUI FINANCIAR PE ÎNȚELESUL TUTUROR

Ai învățat deja cum să îți stabilești obiective, să îți gestionezi banii printr-un buget personal și să faci diferența dintre nevoi și dorințe. Ai făcut și primii pași spre economisire și investiții.

Dar știi cum circulă banii și cum pot ei să „lucreze” pentru tine? Răspunsul stă în sistemul financiar. Acesta îți influențează direct viața: de la cardul pe care îți intră bursa sau salariul până la creditul pentru prima mașină ori locuință.

Înțelegând regulile și instituțiile care îl compun, vei putea lua decizii mai bune, vei evita capcanele și vei valorifica oportunitățile pe care ți le oferă economia.

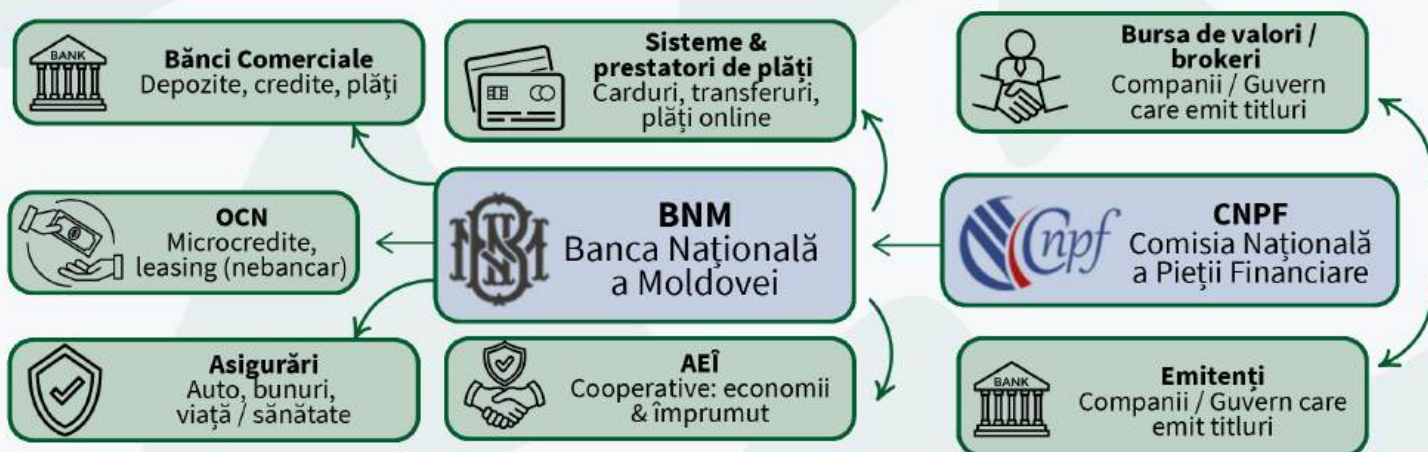

Cum funcționează sistemul financiar din Republica Moldova?

Sistemul financiar este „circulația sângelui” în economie: aici se strâng banii (economii, depozite), se împrumută (credite) și se efectuează plăți (transferuri, carduri, plăți online).

În Moldova, acesta este format din autorități de supraveghere și instituții care oferă servicii financiare oamenilor și companiilor.

Sistemul financiar din Republica Moldova

1. Banca Națională a Moldovei (BNM)

BNM este banca centrală – un fel de „arbitru” al banilor din țară. Ea nu acordă credite și nu deschide conturi pentru persoane fizice, dar are câteva misiuni foarte importante:

- Să mențină **stabilitatea prețurilor** (inflația sub control) prin politica monetară – adică să nu crească prea mult prețurile la produse și servicii. Dacă inflația este prea mare, viața devine mai scumpă; dacă este prea mică, economia stagnează. BNM încearcă să păstreze echilibrul prin politica monetară.
- **Să asigure stabilitatea financiară** – să vegheze ca banii să circule corect și rapid (prin carduri, transferuri, plăți online), fără blocaje.
- **Să supravegheze băncile comerciale** – astfel încât acestea să fie sigure, să respecte regulile și să protejeze clienții care își depun banii.
- **Să controleze sectorul financiar nebancar** – de exemplu, organizațiile de creditare nebancară (OCN), asociațiile de economii și împrumut (AEÎ) și, din 2023, chiar și companiile de asigurări.

Pe scurt, BNM nu este o bancă unde mergi să îți deschizi card, ci instituția care se asigură că toate băncile și companiile financiare din Moldova „joacă” cinstit și în siguranță.

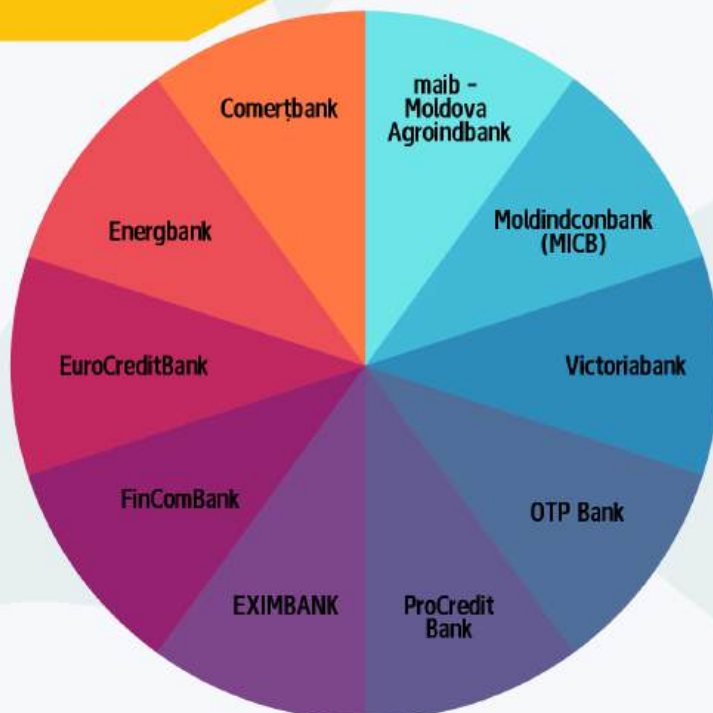

2. Băncile comerciale

Băncile sunt instituțiile unde îți ții banii în siguranță și de unde primești cardul pe care îl folosești zilnic. Prin bancă poți face transferuri, plăți online și poți accesa credite – fie pentru cumpărături mai mari, pentru studii, o casă sau o mașină.

Aceste instituții sunt supravegheate de Banca Națională a Moldovei (BNM) și trebuie să respecte reguli stricte, pentru a-ți proteja depozitele și a oferi servicii stabile și sigure.

În prezent, în Republica Moldova activează **10 bănci comerciale licențiate**.

3. Organizațiile de creditare nebancaară

OCN-urile sunt instituții care oferă **credite rapide sau împrumuturi de consum**, dar **nu primesc depozite** de la persoane fizice (de aici și numele de „nebancaare”).

Prin ele poți accesa:

- microcredite sau împrumuturi de sumă mică;
- finanțări rapide;
- leasing (de exemplu pentru o mașină sau echipament).

Pe scurt: **OCN-urile îți oferă bani împrumut, dar nu îți țin economiile.**

Din **2023–2024**, OCN-urile sunt **supravegheate de BNM**, au reguli noi de **raportare și prudențialitate**, iar consumatorii beneficiază de protecție mai strictă.

4. Asociațiile de economii și împrumut (AEÎ)

AEÎ-urile sunt organizații care funcționează mai ales în mediul rural și au scopul de a-și sprijini membrii să acceseze finanțare.

- Pentru a depune bani sau a lua un împrumut, trebuie mai întâi să devii membru și să achiți o cotă de participare.
- Un aspect important: spre deosebire de depozitele din bănci, **economiile plasate la AEÎ nu sunt garantate de stat**. Asta înseamnă că fiecare membru își asumă riscul asupra banilor depuși.

Pe scurt: AEÎ-urile pot fi o soluție de sprijin local, dar economiile plasate aici trebuie făcute cu atenție și responsabilitate.

5. Companiile de asigurare

Companiile de asigurare îți oferă polițe prin care îți protejezi bunurile, sănătatea sau chiar viața.

- **Asigurare auto** – te ajută dacă ai un accident sau o daună la mașină.
- **Asigurare pentru bunuri** – îți protejează casa și obiectele de valoare.
- **Asigurare de sănătate** – acoperă costuri medicale neașteptate.
- **Asigurare de viață** – oferă sprijin financiar familiei tale în caz de evenimente grave.

Pe scurt: **asigurarea funcționează ca o plasă de siguranță pentru situațiile neprevăzute.**

6. Comisia Națională a Pieței Financiare (CNPF)

CNPF este o instituție care are grijă ca banii și regulile din lumea financiară să fie corecte și sigure. Aceasta urmărește ca toate entitățile financiare autorizate din Republica Moldova (precum băncile, companiile de asigurări sau de investiții) respectă legea și tratează consumatorii în mod corect și echitabil.

- **Autorizează și stabilește reguli:** Verifică riguros fiecare companie înainte de a-i permite să activeze pe piața de capital (locul unde se vând și se cumpără instrumente financiare, precum acțiuni sau obligațiuni). De asemenea, stabilește regulile după care acestea funcționează.
- **Protejează consumatorii:** Dacă o instituție financiară încalcă legea sau drepturile tale, CNPF intervine imediat pentru a-ți apăra interesele.
- **Asigură transparența:** Se asigură ca toate entitățile financiare să explice totul simplu și clar, astfel încât să înțelegi exact ce servicii achiziți și să iei decizii inteligente.

Pe scurt: CNPF are grijă ca piața financiară să fie un loc sigur, unde regulile sunt respectate și oamenii pot avea încredere atunci când folosesc servicii financiare.

6. Bursa de valori & instrumente de investiții

Bursa de valori este locul unde oamenii și companiile **cumpără și vând valori mobiliare** – adică acțiuni ale companiilor listate și titluri de stat emise de Ministerul Finanțelor.

- Pentru a investi la bursă, ai nevoie de un **broker** – un intermediar autorizat care:
 - îți deschide contul de investiții;
 - execută ordinele de cumpărare și vânzare;
 - îți explică regulile, comisioanele și riscurile.
- În Moldova, oferta pentru investitorii persoane fizice este mai limitată decât pe piețele mari. Cele mai accesibile instrumente sunt:
 - **valorile mobiliare de stat** - sigure, cu risc scăzut;
 - **acțiunile listate local** - mai riscante, dar cu potențial de câștig.

Pe scurt: Bursa este piața unde banii „lucrează” prin investiții, dar accesul se face întotdeauna printr-un broker autorizat.

Acum că știi cine sunt **actorii principali ai sistemului financiar** – Banca Națională, băncile comerciale, companiile de asigurări, OCN-urile, AEÎ-urile și piața de capital – a sosit momentul să vezi **ce înseamnă toate acestea pentru tine, în viața de zi cu zi.**

O bancă funcționează, în linii mari, pe două direcții: **adună banii celor care economisesc și îi oferă sub formă de credite** celor care au nevoie. Pentru persoanele fizice, partea de economisire înseamnă produse precum **conturi de economii și depozite la termen** – locuri sigure unde îți poți păstra banii, cu acces direct din aplicație și, de regulă, cu o dobândă. Câștigul tău depinde de **rata dobânzii**, de perioada pentru **care lași banii în cont** și de **modul în care dobânda se calculează** (lunar sau anual).

Pe de altă parte, partea de **creditare** înseamnă că banca transformă o parte din banii strânși de la deponenți în împrumuturi pentru persoane și companii – de la **credite de consum și ipoteci** până la finanțări pentru **educație sau afaceri**.

În secțiunile următoare vei afla mai clar **cum funcționează economisirea și creditarea**, care sunt avantajele și riscurile lor și cum să le folosești în favoarea ta.

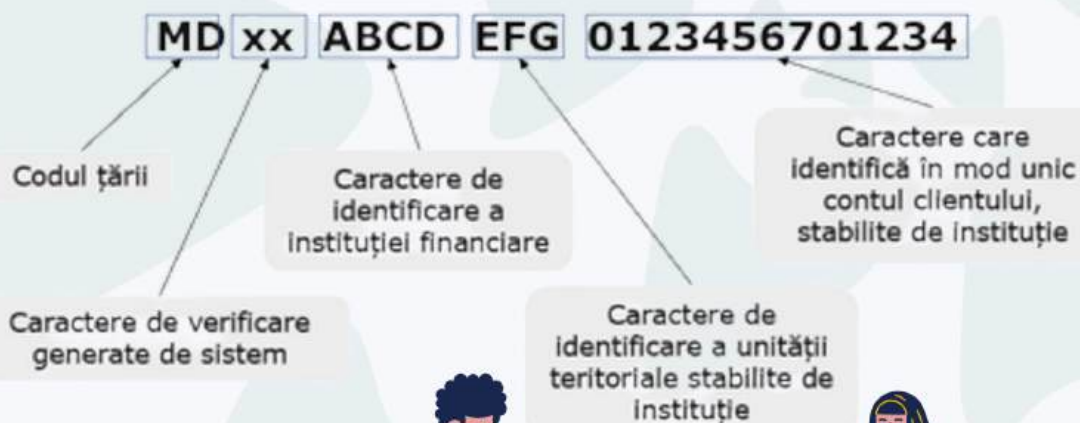
Diferența dintre dobânzile plătite la economii și cele încasate din credite – numită **„spread-ul băncii”** – este folosită pentru a acoperi costurile de funcționare, riscurile (deoarece nu toate creditele se rambursează la timp) și pentru a genera profit.

TIPURI DE CONTURI BANCARE

Conturi Curente

Acestea îți permit să interacționezi cu banca, să depui sau să retragi bani, să faci plăți sau să primești bani. Acestor conturi li se pot asocia unul sau mai multe carduri bancare de **debit**.

Cardul bancar este un suport de informație standardizat și personalizat, care conține date personale despre deținător. El oferă acces de la distanță la contul de plăți la care este atașat, pentru a efectua operațiuni de plată în magazine, online etc.

Card de debit vs. card de credit

Cardul de debit – cum funcționează?

Un card de debit este legat direct de banii tăi din contul curent.

Cum îl folosești:

- când plătești sau scoți bani de la bancomat, suma se retrage imediat din soldul tău.
- nu există dobândă, pentru că nu împrumuți bani. Pot apărea doar comisioane (administrare, retrageri, schimb valutar).
- unele bănci oferă overdraft (un minus pe care îl poți folosi temporar), dar acesta devine datorie și are dobândă.

De ce poate fi util:

- perfect pentru cheltuielile zilnice (mâncare, transport, abonamente, cumpărături mici).
- te ajută să îți ții bugetul sub control, pentru că folosești doar banii pe care îi ai.
- te ferește de datorii, dacă eviți overdraftul.

Pe scurt: cardul de debit = banii tăi, cheltuiți direct, simplu și sigur.

Cardul de credit – cum funcționează?

Un card de credit nu cheltuie banii tăi, ci banii băncii. Practic, banca îți acordă o linie de credit – o sumă maximă pe care o poți folosi.

Cum îl folosești:

- Plătești acum, rambursezi mai târziu.
- Ai o perioadă de grație (aproximativ 45–60 de zile). Dacă returnezi integral suma cheltuită până la scadență, nu plătești dobândă.
- Dacă la scadență rămâne un sold neplătit, banca aplică dobândă și, uneori, comisioane suplimentare (de exemplu, pentru întârziere).

Cash de pe card:

- Retragerile de numerar (cash de la bancomat) au comision, iar dobânda începe să se calculeze imediat din ziua retragerii.

De ce poate fi util:

- Te ajută să îți construiești istoricul de credit, dacă îl folosești responsabil (plăți la timp și sub 30% din limită).
- Este ideal pentru plăți online, rezervări de bilete sau hoteluri, urgențe și cumpărături mai mari – dacă le achiți integral la scadență.

Atenție: folosit corect, cardul de credit este un aliat. Folosit iresponsabil, poate deveni o capcană a datoriilor.

Caracteristică	Card de debit	Card de credit
Banii folosiți	Banii tăi, din contul curent	Banii băncii (linie de credit)
Cum funcționează	Plata/retragerea se face imediat din sold	Plătești acum, rambursezi mai târziu
Dobândă	Nu există (doar comisioane)	Poate exista, dacă nu achiți integral la scadență
Overdraft	Opțional → devine datorie cu dobândă	Nu este overdraft, ci un credit direct, cu o limită aprobată de bancă
Costuri posibile	Comisioane (administrare, retrageri, schimb valutar)	Dobândă, comisioane de întârziere, comision la retragere cash
Ideal pentru	Cheltuieli zilnice, control bugetar, evitarea datoriilor	Plăți online, rezervări, urgențe, cumpărături mari achitate la timp
Riscuri	Poți cheltui doar ce ai în cont	Dacă nu rambursezi la timp → datorii și dobânzi mari

5 reguli rapide de urmat:

1. La **debit**, cheltuiеști doar ce ai.
2. La **credit**, tratează limita ca pe un „plan de plată” pe termen scurt, nu ca pe bani „în plus”.
3. Achită integral **soldul** cardului de credit în fiecare lună, pentru a evita dobânzile.
4. Verifică periodic **comisioanele** și notificările din aplicație (activează alertele).
5. Protejează-ți datele: **PIN**, parolele și codurile **3D Secure** nu se împărtășesc nimănui.

Ține minte!

debit = banii tăi acum;
credit = banii băncii, pe care îi rambursezi.

Cele mai utilizate carduri în Republica Moldova sunt cele ale sistemelor de plăți Visa și MasterCard.

VISA

Beneficiile oferite de rețelele de plăți sunt, în practică, foarte asemănătoare: ambele asigură protecție la tranzacții și împotriva fraudei, garanții pentru cumpărături, iar – în funcție de tipul de card și de pachetul băncii – poți accesa o gamă largă de reduceri, garanții extinse și diverse asigurări (de călătorie, pentru închirierea auto ș.a.).

Ce beneficii poți primi în funcție de cardul pe care îl alegi:

Siguranță la plăți

- Protecție împotriva fraudei;
- Posibilitatea de a recupera banii pentru tranzacții contestate.

Cumpărături mai smart

- Garanție extinsă pentru unele bunuri;
- Protecție suplimentară pentru cumpărături.

Asigurări incluse

- Călătorii, bagaje, accidente;
- Uneori chiar și pentru smartphone sau închiriere auto.

Reduceri și cashback

- Oferte locale și internaționale;
- Puncte sau bani înapoi la parteneri.

Servicii premium

- Acces în lounge-uri din aeroporturi;
- Concierge, upgrade-uri la hoteluri sau beneficii la evenimente.

Tehnologie și control

- Plăți digitale (Apple/Google Pay);
- 3D Secure și administrare direct din aplicația băncii.

Important de știut: beneficiile diferă în funcție de bancă și de tipul cardului (Classic, Gold, Platinum, World etc.), nu doar de rețeaua Visa sau Mastercard.

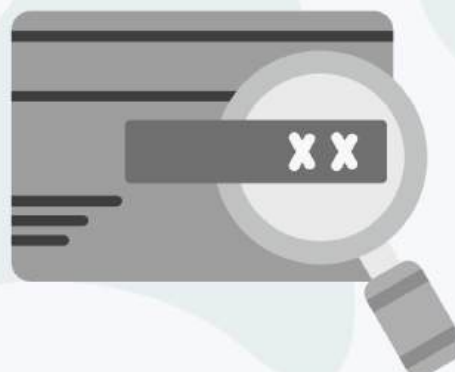
AVANTAJELE UTILIZĂRII UNUI CARD:

- acces 24/24 la mijloacele bănești
- siguranță în utilizare
- costuri reduse pentru plăți la comercianți
- posibilitatea utilizării atât în țară, cât și în străinătate (fără a converti banii în valuta țării respective)
- evidența operațiunilor efectuate (vizualizarea extrasului de cont).

Ține minte: datele confidențiale (PIN, CVV) nu trebuie comunicate nimănui!

La nivel mondial, tot mai puțini oameni folosesc bani cash, iar țările cu cele mai puține plăți în numerar sunt cele care au investit în tehnologii digitale și promovează plățile electronice.

Și în Republica Moldova vedem aceeași schimbare: din ce în ce mai mulți oameni plătesc cu cardul sau direct din telefon. Băncile au adus produse și soluții noi — carduri contactless, plăți cu telefonul, transferuri instant — iar acest lucru a accelerat adoptarea.

Progresul se vede clar în cifre: dacă în 2017 un locuitor făcea, în medie, 8 plăți fără numerar pe an, în 2023 s-a ajuns la 54.

Toate plățile fără numerar funcționează prin transferul electronic de bani din contul plătitorului în contul destinatarului. Printre acestea se numără:

- **Plățile mobile** – sunt plățile pe care le faci direct de pe telefon, prin aplicația băncii sau prin aplicații financiare specializate. Tot ce ai nevoie este o conexiune la internet și câteva clickuri. Cu alte cuvinte, ai banca în buzunar, mereu la îndemână.
- **Plățile online:** sunt plățile pe care le faci direct pe site-uri și în magazine online, fără numerar. Îți permit să cumperi produse sau servicii de oriunde din lume și să trimiți bani rapid prin platforme digitale precum PayPal sau Revolut.
- **Portofelele electronice** (digital wallets) – sunt aplicații care stochează datele cardului tău și îți permit să faci plăți electronice rapid, direct din telefon sau alt dispozitiv smart. În Republica Moldova, ele respectă cerințe avansate de securitate, astfel încât plățile tale să fie sigure.
- **Plățile fără contact (contactless):** sunt plățile rapide pe care le faci prin simpla apropiere a cardului sau a telefonului de POS. În ultimii ani au apărut și alte gadgeturi smart – ceasul inteligent 🕒 sau chiar inelul de plată 💍 – care îți permit să achiți printr-o simplă atingere.

CONTURI DE ECONOMII

Sunt conturile în care poți să economisești pentru vacanță, pentru situații de urgență etc. Poți depune oricând sumele economisite, urmând ca acestea să **producă dobândă** chiar de a doua zi.

DEPOZITE BANCARE

Produs de economisire ce constă într-o sumă de bani depusă în cont pe o perioadă prestabilită (termen), remunerată cu **dobândă simplă sau compusă**. Cu cât sumele sunt păstrate un timp mai îndelungat, cu atât câștigul este mai ridicat.

Dobânda simplă se calculează doar pe suma inițială depusă.

Dobânda compusă (sau efectul de capitalizare) se calculează atât pe suma inițială, cât și pe dobânda deja acumulată în cont.

Dobânda compusă este **aliatul celor care economisesc**. Dacă începi să pui bani deoparte devreme și constant, dobânda compusă face ca suma să crească exponențial în timp. Este motivul pentru care se spune adesea potrivit lui Einstein că dobânda compusă este „a opta minune a lumii”

Pe scurt: dobânda compusă înseamnă „dobândă la dobândă”, iar pe termen lung îți crește economiile mult mai repede decât dobânda simplă.

Diferențele dintre cont de economii și depozit bancar

Caracteristică	Cont de economii	Depozit bancar (la termen)
Scopul	„Parcarea” banilor pe termen scurt; fond de urgență și flexibilitate	Economisire disciplinată pe perioadă fixă (ex.: taxă de studii, avans)
Acces la bani	Flexibil – poți alimenta/retrage oricând (posibile limite la retrageri gratuite)	Blocare pe termen (1–36 luni); retragerea înainte de scadență reduce/taie dobânda
Dobândă	De regulă variabilă; mai mică decât la depozit	De obicei mai mare; fixă pe perioada aleasă
Capitalizarea dobânzii	Lunar/trimestrial (depinde de bancă)	La scadență sau periodic, conform ofertei
Comisioane	Posibile comisioane de administrare/transfer	De regulă fără administrare; penalități la retragere anticipată
Card & plăți	Poate include card; plăți/transferuri ușoare din aplicație	Fără card; funcționează ca un „seif” cu dobândă mai bună
Riscul ratei	Dobânda poate scădea/crește în timp	Dobânda rămâne aceeași până la scadență

Cum alegi?

- Dacă ai nevoie de acces rapid la bani: alege **contul de economii** (ideal pentru fondul de urgență).
- Dacă poți bloca suma câteva luni pentru o dobândă mai bună: alege **depozitul la termen**.
- Alege produsul care îți oferă **dobânda compusă** sau este cu efect de capitalizare, vei câștiga mai mult.

În Republica Moldova, **dobânzile la depozitele bancare ale persoanelor fizice sunt impozitate** în conformitate cu prevederile Codului fiscal nr. 1164-XIII din 24.04.1997. Cota impozitului reținut la sursa de plată poate fi modificată în cazul schimbărilor legislative. În prezent, **cota constituie 6%** din câștigul obținut din dobândă.

Statul îți protejează depozitele.

Sumele depuse la bănci sunt garantate de Fondul de Garantare a Depozitelor în Sistemul Bancar (FGDSB). Dacă o bancă intră în incapacitate de plată, îți recuperezi banii în limita plafonului de 200 000 lei per deponent, per bancă (nivel valabil din 1 ianuarie 2025).

Notă: depunerile la AEÎ nu sunt acoperite de FGDSB!

Creditul este oferit de o bancă sau de organizațiile de creditare nebanară și este purtător de dobândă.

Tipurile de credite

Cardul de Credit

- este o linie de credit acordată de bancă clientului care este accesibilă prin intermediul unui card;
- se folosește pentru plăți la comercianți;
- retragerile de numerar nu sunt recomandate, deoarece se percep dobânzi și comisioane pentru sumele utilizate.

Multe carduri de credit oferă o perioadă de grație:

- în cazul rambursării sumei integrale până la finalul perioadei de grație, dobânda va fi 0%;
- în cazul nerambursării sumei integrale până la scadență, dobânda este mai mare decât cea în cazul unui credit de nevoi personale.

Overdraftul

Este de fapt o linie de credit destinată persoanelor fizice care primesc salariul printr-un cont curent deschis la bancă, pe cardul de debit.

Avantaje

- ✓ Plătești dobândă doar pentru suma pe care o folosești și doar pentru nr. de zile în care o utilizezi.
- ✓ Nu ai o rată minimă obligatorie în fiecare lună.
- ✓ Angajatorul poate obține oferte speciale pentru cardurile angajaților.
- ✓ Nu ți se cer garanții sau garanți.
- ✓ Ai acces la bani oricând.
- ✓ Dacă nu folosești descoperitul de cont, nu plătești taxe/comisioane.
- ✓ Dacă îți cresc veniturile, banca îți poate mări limita (de obicei la 1, 3 sau 6 salarii nete).

Dezavantaje

- ✗ Dobânda pentru un overdraft este mai mare decât cea a unui credit de nevoi personale
- ✗ Diminuează radical capacitatea de îndatorare pentru un alt credit
- ✗ Este necesar acordul angajatorului și depinde de cardul salarial
- ✗ În cazul schimbării locului de muncă, overdraftul este revizuit și poate fi anulat în general

Creditul imobiliar

Creditul imobiliar este un împrumut prin care îți poți procura propria locuință.

Acesta se acordă pe termen îndelungat, uneori chiar de până la 25 de ani. De regulă, imobilul cumpărat reprezintă garanția pentru credit.

Astfel, banca ce oferă împrumutul rămâne proprietar al imobilului până la achitarea integrală a sumei datorate.

Lucruri de care trebuie să ții cont:

- ☒ Contribuție personală
- ☒ Asigurare
- ☒ Rata dobânzii
- ☒ DAE
- ☒ Rata lunară
- ☒ Durata creditului

Credit de nevoi personale

Este o **linie de credit** acordată de către bancă clientului pentru diverse **nevoi personale**, care nu trebuie justificate. Astfel, banca nu impune un anumit scop pentru banii împrumutați și nici nu urmărește modul în care aceștia sunt cheltuiți. Prin urmare, banii pot fi utilizați **liber**, după bunul plac al clientului.

Credit de nevoi personale fără gaj

- dobânda mai mare
- nu necesită garanții
- rambursare lunară

Credit de nevoi personale cu gaj

- dobânda mai mică
- necesită garanții mobiliare
- suma creditului mai mare

Credit de refinanțare

Este un împrumut nou folosit pentru a plăti unul sau mai multe credite vechi. Scopul: obținerea unei rate mai mici, a unui cost total redus sau a unei singure rate în loc de mai multe. Refinanțarea merită doar dacă DAE și comisioanele noului credit sunt, în total, mai avantajoase decât cele ale creditelor anterioare.

Credit auto

Este un împrumut destinat cumpărării unei mașini – noi sau second-hand. De regulă, banca solicită un aport propriu și o asigurare CASCO obligatorie (dacă nu achiți ratele, banca poate recupera vehiculul). Fii atent la DAE, la costul asigurării CASCO și la cheltuielile totale ale mașinii – combustibil, întreținere, taxe și alte costuri curente.

Credit comercial

Creditul în rate la comerciant (numit și rate la magazin sau finanțare la POS) îți permite să cumperi produse și să le plătești în rate prin intermediul unei bănci sau OCN partenere a magazinului. Poate fi cu dobândă 0% – caz în care costurile sunt, de obicei, incluse în comisioane sau în prețul produsului – sau cu dobândă standard, în funcție de parteneriatul financiar. Este un credit de consum pentru persoane fizice, legat direct de o achiziție (telefon, laptop, frigider etc.). Alternativ, unele carduri de credit oferă opțiuni de rate fără dobândă sau dobândă 0% pentru anumite tranzacții.

Criterii de creditare. Banca se va uita la:

✓ Vârsta 18+	✓ Datorii curente	✓ Numărul creditelor noi	✓ Tipuri de credite
✓ Venit	✓ Istoricul de credit	✓ Nivelul de îndatorare	✓ Valută

BIROUL ISTORIILOR DE CREDIT (BIC) – PE ÎNȚELESUL TINERILOR

Ce este?

Biroul Istoriilor de Credit (BIC) este o instituție care colectează și păstrează informații despre creditele persoanelor fizice și ale companiilor: ce împrumuturi ai avut, dacă le-ai plătit la timp, dacă ai întârzieri, ce limite ai pe cardul de credit etc.

Scopul BIC nu este să te „pedepsească”, ci să ofere băncilor și altor creditori o imagine corectă asupra modului în care îți gestionezi datoriile.

Cine transmite date

Informațiile sunt transmise către Biroul Istoriilor de Credit (BIC) de către bănci, organizații de creditare nebanară (OCN), companii de leasing și, uneori, de către alți furnizori de servicii financiare.

De regulă, datele sunt partajate cu consimțământul tău, pe care îl semnezi atunci când soliciți un credit, și sunt actualizate periodic.

Ce conține istoria ta de credit

- ✓ tipurile de credite/limite (card de credit, credit de consum, ipotecă, leasing);
- ✓ soldul și scadența (până când trebuie plătit);
- ✓ disciplină la plată: la timp, cu întârziere sau restanțe;
- ✓ închideri de credite (finalizate cu bine sau cu probleme).

Pe baza acestor date, creditorii pot calcula un scor/indicator intern care arată cât de mare este riscul să întârzie la plată.

La ce folosește

Când soliciți un nou împrumut sau un card de credit, creditorul verifică istoria ta la BIC pentru a decide:

- ✓ dacă îți acordă finanțare;
- ✓ cât poți împrumuta (limită/sumă);
- ✓ la ce cost (dobândă și comisioane).

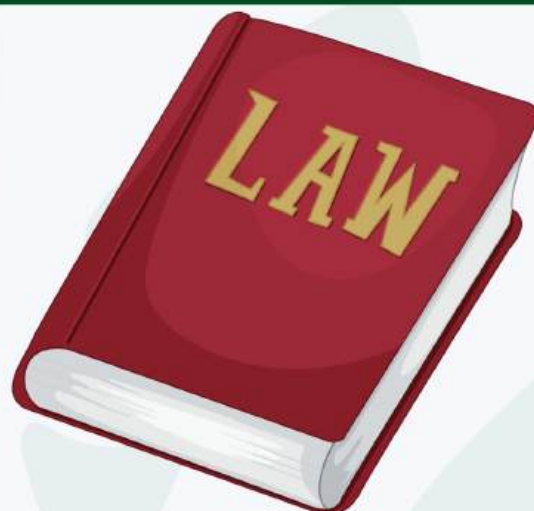
O **istorie bună de credit** înseamnă **acces mai ușor** la bani și, de multe ori, costuri mai mici pentru împrumuturi.
O **istorie slabă** (întârzieri, restanțe) poate duce la **refuzul** creditului sau la dobânzi și comisioane mai mari.

Drepturile tale

Ai dreptul să:

- soliciți și să consultați gratuit (cel puțin o dată pe an, conform practicilor uzuale) raportul tău de credit;
- cere corectarea oricăror date greșite;
- afli cine ți-a consultat raportul și când.

Dacă observi o eroare, adresează-te mai întâi creditorului care a transmis informația, apoi Biroului Istoriilor de Credit (BIC) pentru rectificare.

De ce e important să plătești responsabil

Plățile la timp îți construiesc reputația financiară: vei obține mai ușor credite viitoare (ex. ipotecă) și, de multe ori, dobânzi mai bune.

Întârzierile rămân înscrise în istoric o perioadă și pot afecta deciziile creditorilor, chiar dacă ulterior ai achitat.

O istorie bună îți poate fi utilă și în alte situații (abonamente, garanții, oferte promoționale legate de plăți).

Cum îți construiești o istorie bună – sfaturi pentru tineri

Împrumută responsabil:

ia doar sume pe care le poți rambursa confortabil.

Plătește la timp:

setează memento-uri sau plăți automate pentru scadențe.

Nu maximizează limitele pe cardul de credit:

încearcă să rămâi sub ~30% din limită.

Evită aplicațiile prea dese pentru credite:

multe interogări într-un timp scurt pot ridica semne de întrebare.

Comunică imediat cu banca dacă ai dificultăți:

uneori se pot găsi soluții înainte să apară restanțe în istoricul BIC

Reține! BIC nu este „bau-baul”, ci dosarul tău financiar. Dacă plătești corect și la timp, acest dosar lucrează în favoarea ta: îți aduce oferte mai bune, costuri mai mici și acces mai ușor la obiectivele tale — de la primul laptop cumpărat în rate până la propria locuință.

Ce este DAE ?

DAE (Dobânda Anuală Efectivă) este „eticheta de preț” a unui credit. Spre deosebire de rata dobânzii simple, DAE adună toate costurile pe care le plătești pentru împrumut: dobândă, comisioane, taxe - și le exprimă în procente pe an din valoarea creditului. De aceea, când compari două oferte, te uiți la DAE: oferta cu DAE mai mică este, în mod obișnuit, cea mai ieftină pentru același tip de credit, aceeași sumă și aceeași perioadă.

Ce elemente conține DAE,
asigură-te că le înțelegi pe toate:

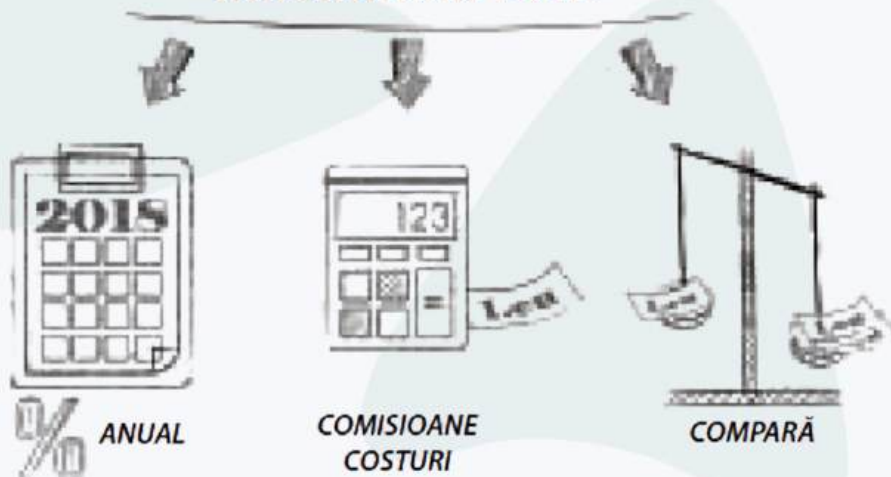
- Rata dobânzii
- Comisioane
- Taxe
- Asigurare
- Perioada de împrumut

Unde o găsești? Legea obligă creditorii (bănci și instituții nebancare) să afișeze DAE în publicitate și să ți-o comunice înainte să semnezi contractul, fie că vorbim de credit de consum, ipotecar, leasing sau card de credit.

Dacă nu o vezi, întreabă: ai dreptul să știi costul total al creditului!

Calculează DAE

Nu confunda DAE cu rata dobânzii! Rata dobânzii arată doar prețul „de bază” al banilor, în timp ce DAE reflectă costul real al creditului, cu toate comisioanele incluse. **Totul devine mai clar** și mai simplu dacă folosești **calculatoarele de credit**. Pentru suma și perioada alese, poți afla rapid **DAE**, rata lunară și **graficul de rambursare** direct pe site-urile băncilor sau ale organizațiilor de creditare nebancară. Calculatorul de credit generează un grafic de rambursare și te ajută să vezi care este mărimea reală a ratelor la credit.

Pentru o comparație corectă între oferte, folosește DAE și asigură-te că pui alături produse identice ca sumă și durată. Dacă modifici perioada creditului chiar și cu o lună, dobânda efectivă se va schimba, iar comparația ta nu va mai fi relevantă.

Cel mai mic DAE = cel mai mic cost total (pentru aceleași condiții). O decizie informată te ajută să eviți creditele scumpe sau nepotrivite.

Tip credit	Avantaje	Dezavantaje	Potrivit când...
Bancar (prin bancă)	• Dobândă, de obicei, mai mică • DAE și comisioane mai transparente • Perioade mai lungi de rambursare • Protecție legală mai bună	• Proces de aprobare mai lent • Documente mai multe (venituri, istoric) • Posibile garanții/avans	• Ai venit stabil și timp pentru analiză • Sume mai mari (ex. laptop scump, studii, locuință) • Vrei cost total mai mic
Nebancar (OCN)	• Aprobare rapidă și cerințe mai relaxate • Poate fi la punctul de vânzare (rate în magazin) • Uneori promoții „0% dobândă”	• De multe ori DAE mai mare • Comisioane suplimentare sau condiții promo limitate • Termene mai scurte; rată lunară mai mare	• Ai nevoie repede de finanțare • Sume mai mici/medii (electrocasnice, telefon) • Nu îndeplinești criteriile băncii

Scurte recomandări

Compară DAE și suma totală de plată doar pentru **oferte similare** – adică pentru aceeași sumă împrumutată și aceeași perioadă de rambursare.

Verifică **penalitățile** aplicate pentru întâzieri și află dacă poți **rambursa anticipat** creditul fără costuri suplimentare semnificative.

Ține toate **ratele lunare** sub **30–40% din venitul tău net**. Dacă nu înțelegi un cost, întreabă înainte de a semna contractul.

Fii atent la detalii, pune întrebări și nu te grăbi. Cu cât ești mai informat, cu atât deciziile tale financiare vor fi mai sigure și mai profitabile.

Nu semna niciun contract pe fugă și nu lua un credit doar pentru că „așa fac toți”. Citește, compară și cere lămuriri. Ești responsabil de banii tăi, iar fiecare alegere contează.

FRAUDE FINANCIARE: TIPURI, SEMNE DE AVERTIZARE ȘI METODE DE PROTECȚIE

Știi că?

Fraudele digitale nu mai sunt doar incidente izolate – sunt o amenințare în creștere accelerată

Potrivit Payment Fraud Report 2025 realizat de Tietoevry Banking, în 2024 tentativele de fraudă în plățile digitale din Europa au crescut cu **43%** față de anul precedent, ca urmare a tacticilor tot mai sofisticate bazate pe inginerie socială și inteligență artificială. Scam-urile prin manipulare socială au explodat cu **156%**, iar fraude de tip phishing au crescut cu **77%**, alimentate de tehnologii precum vocea deepfake, emailurile create de AI și codurile QR frauduloase.

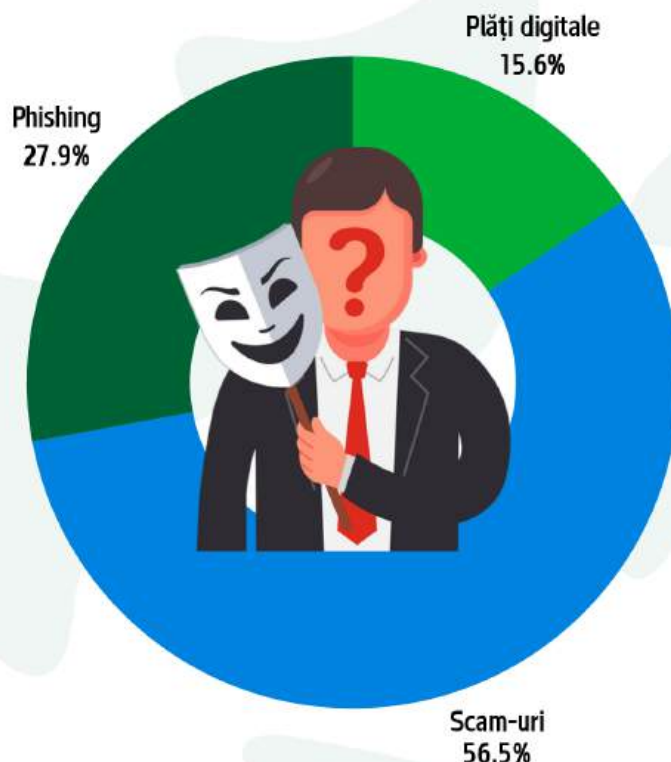
Mai grav, tinerii devin o țintă tot mai frecventă. Mulți ajung să fie folosiți ca „cărăuși” de bani (money mules), fiind atrași prin rețele sociale, anunțuri de angajare false sau influența grupului.

Lipsa de experiență financiară și vulnerabilitatea îi fac să cadă în capcane care le pot afecta nu doar contul bancar, ci și reputația și chiar libertatea personală.

Furtul de identitate apare atunci când cineva îți fură informațiile personale și le folosește fără permisiunea ta.

● Plăți digitale ● Scam-uri ● Phishing

Odată cu **evoluția rapidă a tehnologiei**, infractorii își **perfecționează metodele de a accesa datele tale private în interes propriu**, adesea mai repede decât apar regulile de protecție.

De aceea, **informarea și vigilența** devin primul pas către siguranța ta digitală.

Protejarea informațiilor sensibile te poate ajuta să previi transformarea ta într-o victimă.

Recunoașterea semnelor de activitate frauduloasă te poate ajuta să eviți consecințe grave și, uneori, să îți recuperezi pierderile.

Și pentru că, în lupta cu fraudele, fiecare pas greșit contează, hai să descoperim împreună care sunt capcanele în care tinerii cad cel mai des – ca să nu le repeți și tu.

Capcanele online în care cad cel mai des tinerii

- Dăm click pe orice link fără să verificăm sursa sau adresa reală.
- Folosim aceeași parolă peste tot — dacă aceasta este compromisă, cineva poate intra în toate conturile.
- Credem mesajele „urgente” — scammerii te presează să acționezi rapid, ca să nu gândești.
- Acceptăm oferte „prea bune ca să fie adevărate” — cadouri, bani sau gadgeturi gratuite.
- Distribuim prea multe informații personale online — date care pot fi folosite pentru furt de identitate.
- Facem plăți prin metode nesigure — transfer direct către persoane necunoscute, linkuri dubioase sau trimiterea datelor cardului prin mesaje.

Ce scurgeri de date pot cauza daune?

INFORMAȚII CARD BANCAR

Inițierea tranzacțiilor neautorizate

INFORMAȚII CONT BANCAR

Servicii bancare online și online

INFORMAȚII DESPRE DISPOZITIV

Instalarea de programe malware

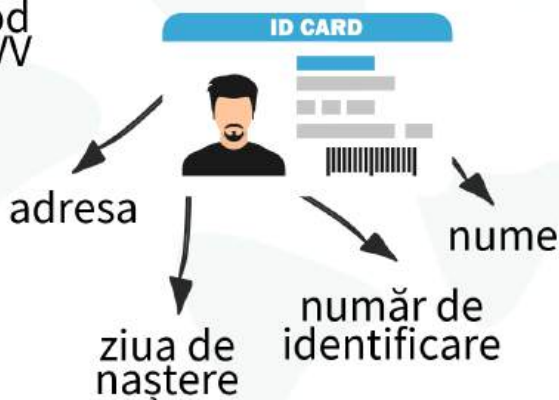
INFORMAȚII PERSONALE

Furt de identitate

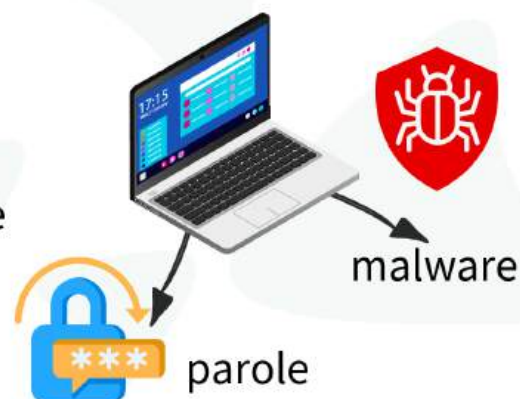
Informații despre cardul bancar

Informații personale

Informații despre dispozitiv

TIPURI DE FRAUDE ȘI CUM FUNCȚIONEAZĂ

1. Fraude fizice:

Ți-ai lăsat portofelul pe masă, ai pus cardul într-un buzunar superficial sau ți-a fost smuls geanta într-o aglomerație? În câteva secunde, cineva îți poate lua cardul și îl poate folosi pentru cumpărături în magazine sau chiar pentru retrageri de numerar, mai ales dacă nu este nevoie de PIN pentru sume mici sau dacă îl folosește rapid, înainte să-l blochezi.

Chiar dacă ai cardul pe „contactless”, hoțul poate plăti mai multe tranzacții mici, fără PIN, până când îți dai seama și îl blochezi.

Cum te protejezi:

- ✓ Ține cardul într-un loc sigur, ideal într-un portofel cu protecție RFID.
- ✓ Nu lăsa cardul nesupravegheat în spații publice (mese, bănci, vestiare).

- ✓ Dacă îl pierzi sau ți-l fură cineva, blochează-l imediat din aplicația băncii sau sunând la call-center.
- ✓ Activează alertele prin SMS sau aplicație, ca să vezi orice tranzacție în timp real.

2. Fraude digitale și tehnologice

Skimming - „furtul invizibil” al cardului

Skimmingul este o metodă prin care infractorii îți copiază datele cardului fără să îți dai seama.

Cum funcționează? De obicei, ei montează pe un bancomat sau pe un POS compromis un dispozitiv foarte subțire, greu de observat, care citește informațiile de pe **banda magnetică a cardului** atunci când îți introduci cardul. În același timp, o mică cameră ascunsă sau o tastatură falsă înregistrează codul **PIN**.

Cu aceste date, infractorul poate crea o clonă a cardului tău și o poate folosi pentru retrageri de numerar sau cumpărături, chiar dacă tu încă ai cardul original în buzunar.

Skimming-ul este greu de detectat dacă nu ești atent. Dispozitivele pot fi camuflate în culoarea și forma bancomatului, iar camera poate fi ascunsă într-un panou, afiș sau chiar într-un ornament deasupra tastaturii.

Cum te protejezi:

- ✓ Verifică terminalul de plată
- ✓ Acoperă tastatura atunci când introduci PIN-ul la ATM
- ✓ Nu îți nota PIN-ul pe card, în agenda telefonului sau pe o hârtie în proximitatea cardului.
- ✓ Nu accepta ajutorul persoanelor care oferă “suport” la retragerea de numerar sau la aparente “erori” ale bancomatului.
- ✓ Nu lăsa comerciantul să plece cu cardul tău. Comercianții trebuie să amplaseze dispozitive de plată la vedere. Cardul trebuie să fie tot timpul în raza ta vizuală.

- ✓ Preferă să efectuezi tranzacții cu cardul la bancomate situate în locuri bine protejate.
- ✓ Solicită de la comerciant chitanțele pentru tranzacțiile efectuate, chiar dacă nu au fost aprobate.
- ✓ În loc să folosești cardul fizic, poți opta pentru soluții de plată mobile sau carduri cu tehnologie de plată fără contact.
- ✓ Verifică lunar extrasul de cont, adresează-te băncii cât mai repede dacă ai depistat tranzacții suspecte.

Malware & Troieni

Ai primit un e-mail care pare de la bancă, cu un fișier atașat („factură”, „extras de cont”). Deschizi fișierul → se instalează **troianul Zeus** → data viitoare când intri pe internet banking, troianul interceptează datele și atacatorul îți golește contul.

Un **TROIAN** reprezintă un program malițios deghizat într-un program software legitim, care, în cele mai multe cazuri, are scopul de a sustrage date private, de a spiona activitatea utilizatorilor sistemelor afectate sau de a obține acces neautorizat la acestea.

Cum te protejezi:

- ✓ Utilizați soluții antivirus / antimalware eficiente și actualizate
- ✓ Nu instalați / utilizați software piratat sau care provine din surse nesigure
- ✓ Nu deschide mesajele e-mail primite de la surse nesigure (expeditor necunoscut, subiect sau conținut suspect) și nu accesa linkurile ori atașamentele conținute în acestea.

- ✓ Nu accesați reclamele web afișate pe diferite site-uri, mai ales atunci când vizitați site-uri mai puțin cunoscute
- ✓ Scanați cu o aplicație instalată pe dispozitiv, sau cu una disponibilă gratis online

- Ai primit un apel care părea să fie de la numărul oficial al băncii, iar persoana îți cerea să confirmi datele cardului pentru o „**tranzacție suspectă**”?

Spoofing-ul apare atunci când infractorul se ascunde în spatele unei identități false. Este o metodă de fraudă prin care infractorii își falsifică identitatea digitală pentru a părea persoane de încredere — banca ta, poliția, o companie de livrare sau chiar un prieten.

Cum funcționează:

- Modifică numărul de telefon astfel încât, pe ecranul tău, să apară numărul oficial al băncii.
- Trimit e-mailuri falsificate, cu aceeași adresă vizibilă ca cea a unei instituții reale.
- Folosesc SMS-uri cu numele băncii, care apar în același fir de conversație cu cele autentice.
- După ce îți câștigă încrederea prin această aparență, îți cer să „confirmi” datele cardului, codurile de securitate sau să faci un transfer.

Cum te protejezi:

- ✓ Închide apelul și sună tu înapoi la numărul oficial al instituției (de pe site-ul sau cardul tău).
- ✓ Nu te baza doar pe numele afișat în telefon sau adresa de email vizibilă. Verifică detaliile complete (domeniul real al emailului, formatul numărului).

- ✓ Dacă mesajul sau apelul te presează să acționezi rapid, ia o pauză și verifică informația înainte de a răspunde.

3. Fraude prin comunicare directă

PHISING-ul - și diversitatea de metode prin care infractorii încearcă să îți „pescuiască” informațiile bancare:

SMISHING - notificările false privind conturile, solicitările de reconfirmare a datelor, cardurile cadou false sau solicitările de promoții sunt trimise sub formă de mesaje digitale.

Primești un e-mail, SMS sau mesaj pe rețelele sociale care pare trimis de bancă, de un magazin online sau de o instituție oficială. Mesajul conține un link către un site fals, unde ți se cere să introduci datele cardului, codul PIN sau parolele.

VISHING - contactarea persoanelor prin telefon, de obicei în numele unei bănci, cu scopul de a obține confirmarea datelor personale sau de a „bloca” o tranzacție neautorizată.

Cineva se prezintă drept „angajat al băncii” și îți spune că trebuie să confirmi datele pentru a evita un „blocaj de securitate” sau o „tranzacție suspectă”.

Quishing-ul – folosirea codurilor QR pentru a redirecționa victimele către site-uri false, unde li se solicită date personale sau financiare, în scopul comiterii de fraude.

Cineva îți trimite un cod QR prin e-mail sau SMS și îți spune că trebuie să îl scanezi pentru a confirma o plată, a ridica un colet sau a activa o ofertă avantajoasă.

Cum te protejezi:

- ✓ Ține minte: nicio bancă nu îți va cere PIN-ul, parola sau codurile de securitate prin telefon, email sau rețele sociale.
- ✓ Nu accesa linkuri primite din surse necunoscute sau dubioase.

- ✓ Sună direct la banca ta, folosind numărul de pe spatele cardului sau de pe site-ul oficial, dacă primești un mesaj sau apel suspect.
- ✓ Activează autentificarea în doi pași pentru conturile tale online.

4. Fraude prin Manipulare Psihologică

Ți s-a promis un premiu sau un cadou atractiv, dar ți se cere să plătești mai întâi o sumă mică „în avans” sau „o taxă de procesare”?

Tactici de manipulare Psihologică:

Urgență

Mai aveți doar câteva minute pentru a cumpăra ceva la reducere, la un preț incredibil de bun.

Presiunea emoțională

În cazul „escrocheriei asupra bunicilor”, presiunea emoțională este un instrument psihologic cheie. Sentimentele de teamă, anxietate și spaimă te fac să vrei să îți ajuți imediat persoanele dragi sau prietenii.

Efectul familiarității

Dacă vezi sau întâlnești frecvent o persoană, ai un grad mai mare de încredere în ea. Site-urile false de socializare sau influencerii falși te pot convinge să le furnizezi datele tale sau să le trimiți fonduri pentru investiții bazate pe o înșelătorie.

Scam-uri online – capcanele „prea bune ca să fie adevărate”

Scam-urile online sunt **păcăleli** create special pentru a-ți **lua banii, datele personale sau accesul la conturile tale**. Ele se bazează pe o poveste emoțională sau o ofertă extrem de tentantă, menită să te facă să acționezi rapid, fără să verifici informațiile.

Cum funcționează:

- Oferte financiare false: „Investești 100 € și primești 200 € în 30 de zile, garantat.”
- Promoții exagerate: „Reducere de 90% doar astăzi, la un produs scump.”
- Cereri de ajutor emoționale: „Ajută-mă cu bani pentru o urgență medicală” sau „Trimite bani pentru a-mi recupera documentele pierdute.”
- Premii inexistente: „Ai câștigat un telefon de ultimă generație, plătește doar transportul.”

Pericolul: Scam-urile sunt construite să îți declanșeze impulsuri – frica de a pierde oportunitatea, lăcomia de a câștiga rapid, dorința de a ajuta sau curiozitatea.

Cum te protejezi:

- ✓ înainte de a cumpăra un produs în mediul online, verifică recenziile website-ului;
- ✓ plătește folosind servicii de plăți sigure;
- ✓ nu accesa aplicația mobilă prin rețeaua WI-FI publică;

- ✓ atenție la reclame, cum ar fi ”reduceri BOMBĂ”, ”câștig ușor cu bani puțini”;
- ✓ fii atent la ferestrele de tip pop-up, care se deschid automat la accesarea unor site-uri.

Într-o **lume digitală** plină de oportunități, dar și de riscuri, **siguranța tranzacțiilor tale** depinde, în primul rând, de **atenția ta**. Fraudele și scamurile online evoluează constant, însă și tu îți poți îmbunătăți apărarea.

Informația și prudența sunt cele mai puternice arme — folosește-le zilnic și nu le subestima niciodată!

Dacă totuși ai fost victima unei fraude financiare în Republica Moldova, este important să acționezi rapid. Iată câteva lucruri pe care le poți face dacă suspectezi că ai fost înșelat:

Ce să faci când ești victima unei înșelătorii?

Verificați contul bancar pentru plăți suspecte!

Contactați furnizorul de servicii bancare și raportați suspiciunea de fraudă!

Când este necesar, blocați-vă cardul bancar!

Schimbați codurile de conectare pe un computer sigur!

Scanați dispozitivele digitale pentru a detecta viruși și programe malware!

Contactați autoritățile!

Păstrează toate documentele și dovezile. Mesaje, e-mailuri, chitanțe sau extrase de cont îți pot fi cerute pentru investigații.

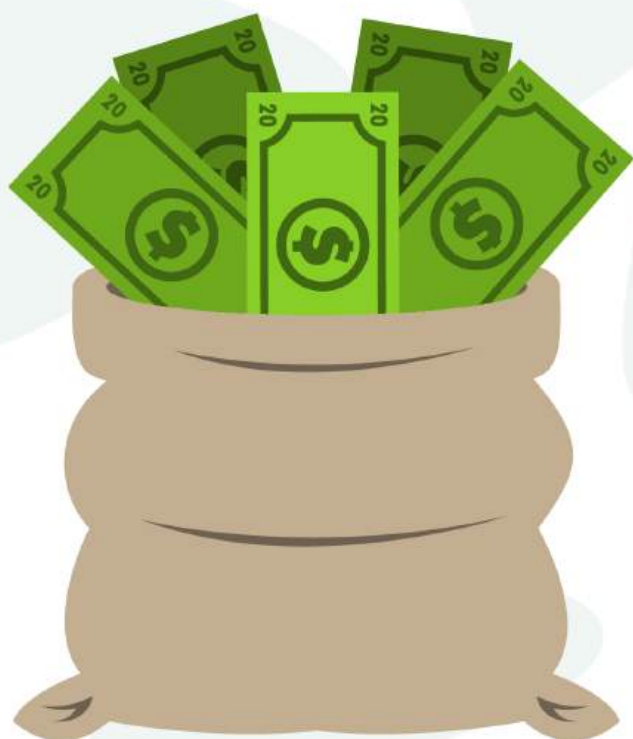
DE LA ECONOMII LA INVESTIȚII: DRUMUL SPRE INDEPENDENȚĂ FINANCIARĂ

Ai văzut că, în lumea banilor, există și riscuri – fraude, înșelătorii și promisiuni prea frumoase ca să fie adevărate. Acum știi că primul pas spre siguranța ta financiară este să te protejezi și să fii atent unde îți pui banii. Dar aici nu ne oprim.

Siguranța financiară nu înseamnă doar să eviți pierderile, ci și să înveți să îți construiești treptat un viitor mai bun.

Cum? Începând cu economii și continuând cu investiții inteligente.

Economiile îți oferă liniștea că ai o rezervă pentru situații neprevăzute, iar investițiile îți dau șansa să îți vezi banii crescând.

Dacă partea de fraudă ne arată pericolele lumii financiare, **partea de economii și investiții ne deschide ușa către posibilități**: cum să punem banii să lucreze pentru noi, cum funcționează dobânda cu capitalizare și ce înseamnă să avem un fond de siguranță. Astfel, de la frica de a pierde bani trecem la arta de a-i multiplica în mod responsabil.

Conform datelor oficiale (www.aboutmoldova.md), în anul 2026, peste **60% dintre tinerii cu vârsta între 25 și 40 de ani din Moldova intenționează să facă investiții pe termen lung**, dar **doar 30% știu exact cum să înceapă să investească și ce strategii funcționează cu adevărat.**

De ce să începi să investești chiar de tânăr?

Ai cel mai mare atu: **timpul**

Cu cât începi mai devreme, cu atât banii tăi au mai mult timp să crească datorită dobânzii compuse – adică banii fac alți bani. Dacă începi la 15 ani în loc de 22, poți ajunge să ai aproape dublu la pensionare, chiar dacă pui deoparte aceeași sumă!

Care sunt instrumentele investiționale în Republica Moldova?

1

Investiții în imobiliare

Investițiile imobiliare înseamnă plasarea banilor în proprietăți (locuințe, spații comerciale/industriale, terenuri) pentru a obține **venituri din chirii** și/sau **câștiguri din creșterea valorii în timp**. Ele pot fi făcute **direct** (cumperi și administrezi imobilul) sau **indirect** (prin fonduri/firme specializate).

Avantaje

- ✓ Siguranță relativă (imobilul rămâne în proprietatea ta)
- ✓ Poate aduce venit pasiv (chirie).
- ✓ Protecție împotriva inflației (prețurile la imobiliare cresc de obicei în timp).

Riscuri

- ✗ Ai nevoie de sume mari de bani la început.
- ✗ Prețurile pot scădea în anumite perioade.
- ✗ Timp și efort pentru întreținere sau administrare.

2

Obligațiuni

Obligațiunile sunt instrumente financiare prin care o instituție (statul, o autoritate locală sau o companie) împrumută bani de la investitori pentru o anumită perioadă de timp. În schimb, investitorii primesc înapoi suma împrumutată (numită *principal*) și o **dobândă** (numită și *coupon*), plătită periodic sau la finalul perioadei.

Cu alte cuvinte, cumpărând o obligațiune devii **creditor**, nu proprietar, și știi din start cât vei primi înapoi și când.

Tipuri de obligațiuni

Obligațiuni de stat

emise de **Guvern**, pentru finanțarea bugetului și a datoriei publice; sunt considerate cele mai sigure.

Obligațiuni municipale

emise de **autorități locale** (primării, consilii municipale), pentru proiecte publice, precum drumuri, școli sau infrastructură.

Obligațiuni corporative

emise de **companii** private sau publice, pentru a finanța investiții, dezvoltare sau extindere.

Valorile mobiliare de stat sunt ca niște „împrumuturi” pe care tu le faci statului. Acesta are nevoie de bani pentru a dezvolta economia, a susține investițiile și a crea locuri de muncă. În schimb, **îți promite că îți va returna suma investită, plus o dobândă.**

Ministerul Finanțelor emite două tipuri de valori mobiliare de stat:

Bonuri de trezorerie

- Bonurile de trezorerie sunt bilete pe termen scurt (până la un an). Ele pot avea scadența la 91, 182 sau 364 de zile. Cumperi bonul la un preț mai mic decât valoarea lui nominală, iar la final primești întreaga sumă înscrisă pe bilet.

Obligațiuni de stat

- Au o perioadă mai lungă de timp (peste 1 an);
- Îți oferă dobândă periodic; (trimestrial sau semestrial)
- Rata dobânzii poate fi fixă sau variabilă.

Cu alte cuvinte: tu ajuți statul, iar statul te răsplătește pentru asta. Este o modalitate sigură și accesibilă de a investi, chiar dacă ești la început de drum.

De ce merită să investești în valorile mobiliare de stat?

Siguranță maximă

Când investești în valorile mobiliare de stat, banii tăi sunt în cea mai mare siguranță. Statul Republicii Moldova garantează integral aceste investiții și, de la începutul funcționării pieței, nu a ratat niciodată vreo plată de dobândă sau rambursare.

Acces rapid la bani (lichiditate)

Nu ești blocat cu banii până la final. Dacă ai nevoie de ei mai repede, poți să vinzi valorile mobiliare pe piața secundară și să primești înapoi banii, plus dobânda acumulată pentru fiecare zi în care le-ai deținut.

Un partener de încredere

Atunci când investești în stat, ai cel mai sigur partener. Nu există riscul ca acesta să nu-și respecte promisiunea – fidelitatea și siguranța sunt garantate.

Fără impozit pe dobândă

Câștigurile tale (dobânda) nu sunt impozitate. Tot ce primești rămâne al tău.

CUM PUTEM INVESTI ÎN OBLIGAȚIUNI DE STAT?

1

Îți creezi cont pe site-ul EVMS.md.

2

Selectezi emisiunea dorită (sumă, termen – ex. 3, 6, 12 luni).

3

Plătești din contul tău bancar suma investită.

4

La scadență, primești **banii înapoi + dobânda** direct în contul bancar.

Accesibilitate online.

Platforma [eVMS.md](https://evms.md) permite realizarea tranzacțiilor online de pe orice dispozitiv, 24 de ore din 24, 7 zile din 7;

- Fără comisioane. La procurarea VMS prin platforma [eVMS.md](https://evms.md), nu sunt percepute comisioane;
- Tranzacționare directă. Investitorii procură VMS direct de la Ministerul Finanțelor, fără intermediari, ceea ce simplifică procesul și elimină costurile suplimentare;
- Destinată cetățenilor. Beneficiarii platformei [eVMS.md](https://evms.md) sunt cetățenii Republicii Moldova, atât persoane fizice rezidente, cât și nerezidente, cu excepția celor sub 18 ani.

Pentru a putea crea un cont, ai nevoie de o semnătură digitală și trebuie să ai vârsta de minimum 18 ani.

4

Investiții în acțiuni

Acțiunile (numite și **titluri de capital**) sunt părți din capitalul social al unei companii. Când cumperi o acțiune, devii **acționar**, sau altfel spus coproprietar adică deții o parte din capitalul acelei firme.

De ce emite o companie acțiuni? Pentru a acumula bani de la investitori, bani care vor fi folosiți pentru **investiții, dezvoltare și creștere**. Tu, ca investitor, poți:

- cumpăra **acțiuni noi** atunci când compania le emite pentru prima dată;
- sau cumpăra **acțiuni existente**, deja tranzacționate pe piață.

CUM CÂȘTIGI DIN ACȚIUNI?

Dacă firma are profit și decide să îl împartă cu acționarii, primești **dividende** – adică partea ta din câștig. În plus, dacă valoarea acțiunii crește în timp, o poți **vinde mai scump** decât ai cumpărat-o.

Dar atenție: nu există garanții. Dacă firma are pierderi sau acțiunile scad, și tu poți pierde bani. De aceea acțiunile se numesc instrumente cu **venit variabil**.

UNDE POȚI CUMPĂRA ACȚIUNI?

- La **Bursa de Valori a Moldovei**, unde companiile listate își tranzacționează acțiunile.
- Pe **piața secundară**, în anumite condiții.

Ca să investești, trebuie să colaborezi cu o **societate de investiții licențiată de Comisia Națională a Pieței Financiare (CNPF)**. Lista acestora este disponibilă pe site-ul oficial al CNPF.

CE TREBUIE SĂ ȘTII ÎNAINTE SĂ INVESTEȘTI

Randamentul investiției nu este imediat și depinde de multiple variabile:

- ritmul de dezvoltare al companiei;
- condițiile macroeconomice;
- **lichiditatea** titlurilor pe piața secundară.

În consecință, abordarea optimă presupune **disciplină, răbdare** și monitorizare periodică a portofoliului, cu ajustări în funcție de profilul de risc și de orizontul de timp.

În viață pot apărea evenimente neașteptate care pot afecta stabilitatea noastră financiară și pe cei dragi nouă. De aceea, este important să căutăm soluții care oferă nu doar siguranță pe termen scurt, ci și protecție pentru viitor. Una dintre aceste soluții este **asigurarea de viață** – un instrument financiar special, care combină ideea de protecție cu cea de investiție și planificare responsabilă a viitorului.

Ce sunt asigurările de viață?

Elementele specifice ale asigurărilor de viață:

1. **Protecție financiară pentru familie** – dacă persoana asigurată pățește ceva, familia sau beneficiarii primesc o sumă de bani.
2. **Durată lungă** – polițele sunt încheiate pe termen mediu sau lung (10–30 ani).
3. **Siguranță contractuală** – compania are obligația legală să plătească despăgubirea conform poliței.
4. **Flexibilitate** – există mai multe tipuri de polițe:
 - doar protecție (risc de deces);
 - protecție + economisire (capitalizare);
5. **Beneficiari desemnați** – persoana asigurată stabilește cine va primi banii (familia, copiii etc.).

Asigurarea de viață este un **scut financiar** pentru familie și, în funcție de tipul poliței, poate fi și o **metodă de economisire sau investiție pe termen lung**.

Caracteristică	Acțiuni	Obligațiuni
Ce reprezintă	O parte din capitalul social al unei companii → devii coproprietar (acționar)	O datorie a companiei sau a statului → devii creditor (împrumuți bani)
Drepturi	Drept de vot în adunarea generală, drept la dividende, drept la informație	Nu conferă drept de vot; doar dreptul de a primi dobândă și rambursarea sumei
Câștig	Dividende (dacă firma obține profit) + câștig din vânzarea acțiunilor la preț mai mare	Dobândă fixă sau variabilă + rambursarea capitalului la scadență
Risc	Mai ridicat: depinde de profitabilitatea firmei și de piață (poți câștiga mult sau poți pierde)	Mai redus: veniturile sunt mai previzibile; riscul apare dacă emitentul nu își plătește datoriile
Venituri	Variabile – nu sunt garantate	De regulă, fixe și previzibile
Impozitare	Dividendele obținute sunt impozitate	Conform ultimelor modificări ale Codului Fiscal din 2024, câștigurile obținute din obligațiuni de stat nu se impozitează
Durată	Nelimitată – acțiunile pot fi deținute pe termen lung, atât timp, cât compania există	Limitată – până la scadența stabilită a obligațiunii
Prioritate la plată	Ultimii la plată în caz de faliment; acționarii recuperează doar ce rămâne după creditori	Creditorii (deținătorii de obligațiuni) au prioritate față de acționari în caz de faliment
Profil de investitor	Potrivite celor care acceptă risc și vor potențial de câștig mai mare	Potrivite celor care caută siguranță și venit stabil

FACTORI CARE INFLUENȚEAZĂ INVESTIȚIILE: LICHIDITATE, RANDAMENT ȘI RISC

1. Lichiditatea

Lichiditatea arată cât de repede și ușor poți transforma o investiție în bani, fără să pierzi prea mult din valoarea ei.

Factori principali:

- **Tipul activului:** acțiunile se vând rapid pe bursă, imobilele necesită timp (luni sau chiar ani).
- **Existența unei piețe active:** dacă există mulți cumpărători și vânzători, lichiditatea crește.
- **Condițiile economice generale:** în perioade de criză, multe investiții devin mai greu de vândut.

2. Randamentul

Randamentul reprezintă câștigul pe care îl aduce investiția, raportat la suma investită. Poate fi un venit periodic (dobânzi, dividende, chirii) sau un câștig de capital (vânzarea la un preț mai mare).

Factori principali:

- **Durata investiției:** pe termen lung, randamentele pot fi mai mari (efectul dobânzii compuse).
- **Tipul instrumentului financiar:** obligațiunile aduc un câștig stabil, dar mai mic; acțiunile sau imobiliarele pot aduce câștiguri mai mari, dar incerte.
- **Riscul asumat:** de obicei, un potențial randament mai mare presupune un risc mai ridicat.
- **Inflația:** dacă randamentul e mai mic decât rata inflației, câștigul real poate deveni negativ.

3. Riscul

Riscul arată probabilitatea ca investiția să nu aducă rezultatele dorite sau chiar să genereze pierderi.

Factori principali:

- **Volatilitatea pieței:** cât de mult fluctuează prețurile activelor (de exemplu, acțiunile sunt mai volatile decât obligațiunile).
- **Risc economic și politic:** inflația, recesiunea și schimbările legislative pot afecta randamentele.
- **Diversificarea portofoliului:** investițiile plasate în mai multe domenii sau țări reduc riscul.
- **Gradul de îndatorare (leverage):** folosirea creditului pentru investiții poate amplifica atât câștigurile, cât și pierderile.

CORELAȚIA RISC - RANDAMENT

Există mai multe opțiuni prin care poți investi pe termen lung, fiecare având propriile avantaje și dezavantaje. Pentru a înțelege mai bine diferențele dintre ele, iată o comparație simplificată a celor mai des întâlnite metode de investiții din Republica Moldova:

	Avantaje	Riscuri
Investiții imobiliare	✓ Stabilitate, apreciere constantă a valorii, venit pasiv din chirii	✗ Necesită capital mare, lichiditate scăzută
Acțiuni	✓ Posibil profit mare, lichiditate bună	✗ Volatilitate ridicată, risc crescut
Obligațiuni	✓ Risc scăzut, venit fix, potrivite pentru conservarea capitalului	✗ Randament mai mic, expuse la inflație
Asigurări de viață cu efect de capitalizare	✓ Siguranță, disciplină în economisire, protecție financiară și acumulare de capital pe termen lung	✗ Randament moderat, flexibilitate redusă (banii blocați pe termen lung)

CUM POȚI DEVENI UN INVESTITOR INTELIGENT?

1. Informează-te înainte de a investi

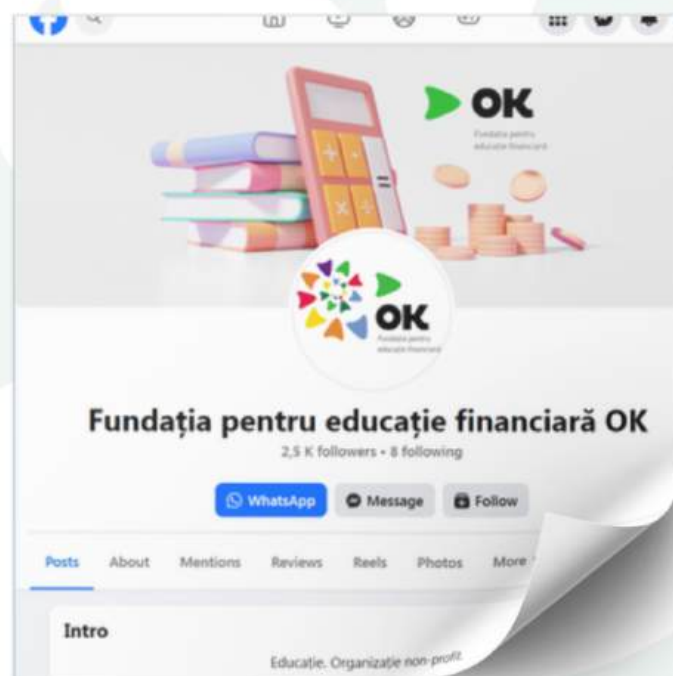
Înainte de a investi în instrumente financiare, trebuie să știi ce drepturi și obligații ai. Este important să înțelegi bine cum funcționează investițiile. Caută informații despre diferitele tipuri de investiții: acțiuni, obligațiuni, valori mobiliare de stat etc.

Înțelege riscurile și recompensele asociate fiecărui tip de investiție. Citește articole, cărți și participă la sesiuni despre investiții.

Comisia Națională a Pieței Financiare și Fundația pentru Educație Financiară OK organizează programe de educație financiară pentru a explica aceste lucruri.

www.cnpf.md

www.okcenter.md

2. Investește doar banii pe care nu te temi să îi pierzi!

Este important să investești doar banii pe care îi ai în plus și de care nu ai nevoie imediată sau care nu sunt destinați fondului de siguranță și situațiilor neprevăzute. Astfel, dacă investiția nu merge bine, nu vei rămâne fără bani pentru lucrurile importante.

3. Urmărește informațiile despre companie și piață

Trebuie să afli cât mai multe despre firma în care investești și despre piața unde sunt tranzacționate acțiunile. Fii atent și la economia țării. Înainte de a investi, gândește-te la riscuri și la câștigurile pe care le poți obține. Pentru informații utile, poți accesa site-urile:

www.capital.market.md și
www.emitent-msi.market.md.

4. Diversifică investițiile

Ce părere ai despre zicala «Nu pune toate ouăle într-un singur coș»? Cum crezi că se aplică ea atunci când vine vorba de investiții?”

Această zicală înseamnă că este riscant să pui totul într-un singur loc. În investiții, dacă alegi doar o singură companie sau un singur tip de plasament, riști să pierzi mulți bani dacă acea investiție scade. De aceea, este mai înțelept să îți împarți banii în mai multe direcții: acțiuni, obligațiuni, fonduri, dar și companii și domenii diferite. Diversificarea nu garantează profitul și nu elimină riscul, însă te ajută să echilibrezi mai bine câștigurile și pierderile

5. Investește pe termen lung

Investițiile pe termen lung (5+ ani) au, în general, randamente mai bune decât cele pe termen scurt. Nu vă panicați și nu vindeți în perioade de volatilitate a pieței.

6. Începe cu sume mici și crește treptat

Nu este nevoie să investești o sumă mare de bani de la început. Poți începe cu sume mici și să îți crești treptat investițiile.

7. Monitorizează investițiile

Urmărește-ți periodic investițiile și ajustează-le atunci când este nevoie, pentru a rămâne în linie cu obiectivele tale și cu nivelul de risc pe care ți-l asumi.

Trecerea de la economii la investiții reprezintă o etapă importantă în consolidarea financiară personală. Prin informare și decizii înțelepte, poți construi un viitor în care banii tăi lucrează pentru tine, aducându-ți mai multă siguranță și oportunități.

TERMENI FINANCIARI ÎN VIAȚA DE ZI CU ZI

Noțiune	Explicație	Exemplu	Impact în viața reală
Autentificare în doi pași	Un sistem de securitate care solicită două metode de verificare pentru a accesa contul tău: parolă + cod SMS.	Introduci parola în aplicația internet banking și primești un cod unic pe telefon.	Protecție sporită. Siguranță chiar dacă parola este compromisă.
Bancă	O instituție financiară care are ca activitate principală atragerea de depozite și acordarea de credite, oferind totodată servicii precum deschiderea conturilor, emiterea cardurilor, efectuarea plăților și realizarea de investiții sau plasamente financiare.	Un sediu al băncii aflat pe strada ta, lângă casa ta sau în apropiere, unde poți merge să depui bani sau să folosești ATM-ul.	Plătești rapid cu cardul. Îți economisești banii în siguranță. Ceri credite pentru diferite necesități, dorințe sau idei de afaceri.
Bancomat (ATM)	Dispozitiv care îți permite să retragi numerar, să depui bani sau să verifici soldul contului fără să mergi la bancă.	Un terminal în fața băncii, în mall sau pe strada ta, unde poți scoate bani rapid.	Poți face mai multe operațiuni: retrageri, depuneri, verificări de sold, plăți. Plătești direct cu cardul sau faci transferuri rapide.
Buget	Plan care arată cum îți folosești banii: cât câștigi, cheltuiești și economisești.	Notezi toate veniturile și cheltuielile pentru luna curentă, pe hârtie, în tabel excel sau în aplicație mobilă.	Îți ții evidența banilor. Planifici cheltuielile ca să nu rămâi fără bani. Economisești pentru vacanță, un gadget nou sau alt obiectiv.
Call-center	Serviciu de suport al băncii unde poți suna pentru ajutor.	Dacă pierzi cardul, suni și operatorul bancar îl blochează.	Primești informații despre cont și card. Ajutor rapid în caz de urgență. Serviciul este disponibil 24 de ore din 24.

TERMENI FINANCIARI ÎN VIAȚA DE ZI CU ZI

Noțiune	Explicație	Exemplu	Impact în viața reală
Capital social	Banii/bunurile pe care fondatorii unei companii le aduc pentru dezvoltarea firmei.	3 prieteni deschid o cafenea și au nevoie de 90.000 lei. Fiecare va veni cu un aport de 30.000 lei.	Oferă baza necesară demarării activității. Reflectă implicarea fondatorilor. Crește încrederea partenerilor și investitorilor. Sprijină dezvoltarea și extinderea afacerii.
Card bancar	Un instrument care îți permite să folosești banii din cont în format electronic – pentru plăți, retrageri de numerar sau cumpărături online, fără a folosi numerar.	Alex primește banii pe card și îi folosește pentru a plăti cumpărături, a scoate numerar sau a verifica soldul din aplicația băncii.	Poți plăti rapid fără numerar, în magazine sau online. Ai acces la banii tăi oricând, prin bancomat sau aplicația bancară. Este mai sigur decât să porți bani cash. Te ajută să-ți controlezi mai ușor cheltuielile.
Cerere (de bunuri și servicii)	Cantitatea de produse / servicii pe care oamenii vor să le cumpere la un anumit preț într-o anumită perioadă de timp.	Maria vrea să cumpere o pereche de pantofi și merge la magazin. Dorința ei de a cumpăra pantofii reprezintă cererea de bunuri.	Influențează producția și volumul ofertelor pe piață. Determină variația prețurilor. Generează locuri de muncă. Menține economia activă.
Cont bancar	Un instrument financiar deschis la o instituție bancară, în care sunt înregistrați banii unei persoane fizice sau juridice. Prin intermediul acestuia se pot efectua operațiuni precum depuneri, retrageri, transferuri, plăți și încasări.	Un număr unic atribuit de bancă, care identifică locul unde sunt păstrați banii tăi.	Asigură siguranța banilor. Permite primirea salariului sau a altor plăți direct în cont. Ușurează plățile și transferurile prin aplicații bancare. Încurajează economisirea și gestionarea bugetului personal. Facilitează tranzacțiile internaționale și accesul la servicii moderne.

TERMENI FINANCIARI ÎN VIAȚA DE ZI CU ZI

Noțiune	Explicație	Exemplu	Impact în viața reală
Contactless	Modalitate de plată prin apropierea cardului/telefonului de POS.	Cumperi produse și achiziți cu cardul doar apropiindu-l de terminal.	Plăți mai rapide și mai simple – nu mai introduci cardul și nu tastezi codul PIN pentru sume mici. Mai igienic – nu atingi terminalul sau banii. Poți plăti și cu telefonul sau ceasul inteligent, nu doar cu cardul.
Credit	O sumă de bani împrumutată de la o bancă sau altă instituție financiară, pe care beneficiarul se angajează să o restituie într-o anumită perioadă de timp, împreună cu dobânda aferentă.	Andrei ia un credit de la bancă pentru a-și cumpăra un laptop și îl plătește în rate lunare, cu dobândă.	Permite cumpărarea unor bunuri fără a avea toți banii imediat. Sprijină dezvoltarea afacerilor. Ajută la gestionarea cheltuielilor urgente atunci când apar nevoi neașteptate. Necesită responsabilitate, deoarece trebuie rambursat împreună cu dobânda.
Depozit	Suma de bani pe care o persoană o plasează la bancă pentru o anumită perioadă de timp, cu scopul de a primi o dobândă în schimb.	Elena dispune de o sumă de bani și decide să nu o păstreze acasă, pentru a evita riscurile de pierdere sau furt. Ea optează să plaseze banii într-un cont de depozit bancar, unde banii ei vor fi în siguranță și îi vor genera un venit suplimentar sub formă de dobândă.	Te ajută să economisești bani și să îi ții în siguranță la bancă. Îți aduce un venit suplimentar sub formă de dobândă. Încurajează planificarea financiară și formarea unui fond de urgență. Oferă stabilitate Financiară.
Dobânda simplă	Răsplata pentru banii depuși la bancă sau costul unui împrumut.	Maria depune 5.000 lei la bancă pentru 12 luni, la o rată a dobânzii de 5% pe an. La sfârșitul anului, ea primește 250 lei dobândă, având în total 5.250 lei în cont.	Îți arată cât câștigi sau plătești pentru o sumă fixă de bani într-o perioadă scurtă. Te ajută să compari ofertele bancare și să alegi varianta cea mai avantajoasă.

TERMENI FINANCIARI ÎN VIAȚA DE ZI CU ZI

Noțiune	Explicație	Exemplu	Impact în viața reală
Dobânda compusă (cu capitalizare)	Este dobânda calculată nu doar asupra sumei inițiale depuse (capitalul), ci și asupra dobânzilor acumulate anterior.	Dacă depui 1.000 lei într-un cont care oferă o dobândă de 5% pe an, - după primul an vei avea în cont 1.050 lei; - în al doilea an, dobânda se calculează nu doar pe 1.000, ci pe 1.050, deci vei avea în cont 1.102,5 lei.	Dobânda compusă lucrează pentru tine, chiar și atunci când tu dormi!
Dobândă fixă	O rată a dobânzii care rămâne neschimbată pe toată durata unui credit sau depozit, indiferent de evoluțiile pieței financiare.	Elena încheie un credit cu rată fixă a dobânzii de 8%. Pe toată perioada creditului, ea plătește aceeași rată lunară, fără variații, chiar dacă rata la alte bănci crește sau scade.	Oferă siguranță și predictibilitate în gestionarea bugetului. Protejează împotriva creșterilor ratei dobânzii de pe piață. Poate deveni mai puțin avantajoasă dacă rata dobânzii pe piață scade.
Dobândă variabilă	O rată a dobânzii care se poate modifica pe parcursul perioadei unui credit sau al unui depozit, în funcție de evoluția pieței financiare sau de indicii de referință stabilit de banca centrală.	Maria deschide un depozit bancar cu dobândă variabilă. La început, banca îi oferă o dobândă de 5%, dar după câteva luni, aceasta se micșorează până la 4,5% deoarece condițiile de pe piața financiară s-au modificat. Astfel, venitul ei din dobândă scade.	Se modifică odată cu piața, afectând ratele și câștigurile. Poate aduce avantaje când dobânzile scad, dar și costuri mai mari când cresc.
Economisire	Procesul de a păstra o parte din venit pentru nevoile viitoare, în loc de a cheltui totul imediat.	Irina primește lunar bani de buzunar și alege să pună deoparte o parte din ei. După câteva luni, are suma suficientă pentru a-și cumpăra un obiect mult dorit fără să împrumute bani de la cineva.	Asigură siguranță financiară în situații neprevăzute. Sprijină atingerea obiectivelor personale. Dezvoltă obiceiuri financiare sănătoase. Creează baza pentru investiții viitoare.

TERMENI FINANCIARI ÎN VIAȚA DE ZI CU ZI

Noțiune	Explicație	Exemplu	Impact în viața reală
Extras de cont	Documentul prin care poți vedea toate mișcările banilor din contul tău – sumele primite, plățile făcute, retragerile și soldul rămas.	În aplicația bancară, verifici extrasul de cont și vezi când ai primit salariul și pe ce ai cheltuit banii din cont.	Ajută clientul să-și monitorizeze cheltuielile și să identifice tranzacțiile importante. Oferă o imagine clară asupra bugetului personal. Permite verificarea corectitudinii plăților și a încasărilor.
Fond de urgență	Bani economisiți care sunt destinați pentru situații neprevăzute.	Andrei își pune lunar o sumă mică de bani într-un cont separat. Când i s-a defectat mașina, ia suma necesară din fondul de urgență pentru reparații, fără să se împrumute.	Oferă siguranță financiară în fața evenimentelor neprevăzute. Reduce nevoia de credite sau împrumuturi în situații dificile. Ajută la menținerea echilibrului bugetar și la evitarea stresului financiar. Dezvoltă disciplină și responsabilitate în gestionarea banilor.
Fond de investiții	O instituție financiară care adună banii mai multor persoane pentru a fi investiți de specialiști, astfel încât toți să poată obține profit pentru investitori.	Radu decide să investească o parte din economii într-un fond de investiții. O echipă de specialiști îi administrează economiile și le plasează în investiții profitabile.	Permite persoanelor să investească fără cunoștințe avansate, prin administratori profesioniști. Oferă diversificare, reducând riscul prin investiții în mai multe tipuri de active. Poate aduce venituri mai mari decât economisirea clasică, dar implică un anumit grad de risc.
Fraudă financiară	Acțiunea intenționată de înșelare a unei persoane sau instituții pentru a obține avantaje materiale ilegale, cum ar fi bani, date bancare sau acces la conturi.	Primești un mesaj fals de la „bancă” prin care îți sunt solicitate anumite detalii de pe cardul bancar.	Poate duce la pierderi financiare semnificative pentru persoane sau companii. Necesită educație financiară și atenție sporită la mesajele, linkurile sau apelurile suspecte.

TERMENI FINANCIARI ÎN VIAȚA DE ZI CU ZI

Noțiune	Explicație	Exemplu	Impact în viața reală
Internet banking	Serviciu electronic oferit de bănci care permite clienților să își gestioneze conturile și să efectueze operațiuni financiare online, prin intermediul unui site web sau al unei aplicații mobile.	Vlad își verifică soldul, plătește facturile și transferă bani prietenilor direct din aplicația băncii, fără să meargă la ghișeu.	Economisește timp, eliminând nevoia de a merge la bancă. Permite efectuarea rapidă a plăților și transferurilor, oriunde și oricând. Ajută la monitorizarea cheltuielilor, oferind acces permanent la istoricul tranzacțiilor.
Investiții	Plasarea banilor în afaceri, proiecte sau instrumente financiare (precum acțiuni, obligațiuni, imobiliare etc.) cu scopul de a obține profit, venit suplimentar sau creșterea valorii capitalului în viitor.	Alexandra investește o parte din economiile sale într-o mică afacere locală. În timp, afacerea se dezvoltă, iar Alexandra obține profit din investiția realizată.	Creează oportunități de câștig și dezvoltare personală. Implică asumarea unui risc, dar pot aduce profituri importante pe termen lung.
Ofertă (de bunuri și servicii)	Cantitatea de bunuri sau servicii pe care producătorii sau furnizorii sunt dispuși să o vândă pe piață, la un anumit preț și într-o perioadă de timp.	Un fermier aduce la piață legume proaspete și stabilește prețul la care este dispus să le vândă. Aceasta reprezintă oferta lui de bunuri.	Afectează disponibilitatea produselor pe piață. Influențează nivelul prețurilor. Stimulează concurența și crește calitatea.
PIN	Cod numeric personal și confidențial, folosit pentru a verifica identitatea utilizatorului atunci când accesează contul bancar, retrage numerar sau efectuează plăți cu cardul.	Când Irina plătește la magazin cu cardul, introduce codul PIN format din 4 cifre pentru a autoriza tranzacția.	Protejează banii din cont împotriva accesului neautorizat. Trebuie memorat și păstrat în siguranță, fără a fi divulgat altor persoane. Neglijența în protejarea PIN-ului poate duce la pierderi financiare.

TERMENI FINANCIARI ÎN VIAȚA DE ZI CU ZI

Noțiune	Explicație	Exemplu	Impact în viața reală
Planificare financiară	Procesul de organizare și gestionare a veniturilor și cheltuielilor, astfel încât o persoană să poată atinge obiectivele sale financiare și să mențină un echilibru între nevoi și resurse.	Ana își notează lunar veniturile și cheltuielile, stabilește cât economisește și își planifică bugetul pentru vacanță. Astfel, își controlează mai bine banii și evită cheltuielile impulsive.	Ajută la atingerea obiectivelor personale și financiare. Asigură stabilitate financiară pe termen scurt și lung. Încurajează economisirea și investițiile responsabile.
POS (Point of Sale)	Dispozitiv electronic folosit în magazine, restaurante sau alte unități comerciale, care permite clienților să efectueze plăți cu cardul bancar, telefonul mobil, ceasul inteligent sau alte dispozitive cu tehnologie contactless, în locul numerarului.	La supermarket, clientul apropie cardul de terminalul POS de la casă, iar plata se procesează instantaneu, fără a introduce codul PIN sau a folosi numerar.	Asigură plăți sigure și rapide, direct cu cardul sau alte dispozitive inteligente. Ajută comercianții să încaseze ușor plățile electronice.
Venit activ	Suma de bani obținută prin muncă sau prestarea unui serviciu. Este rezultatul implicării personale și depinde de timpul și efortul depus.	Un mecanic auto câștigă bani reparând mașinile clienților. Suma pe care o primește pentru fiecare reparație reprezintă venitul său activ, obținut prin muncă directă.	Este principala sursă de trai pentru majoritatea persoanelor. Încurajează responsabilitatea și dezvoltarea profesională. Poate crește odată cu experiența și performanța în muncă.
Venit pasiv	Suma de bani obținută fără implicare activă constantă, provenită din investiții, economii sau alte surse care generează bani în timp, chiar și atunci când persoana nu muncește direct.	Ana deține un apartament pe care îl dă în chirie unei familii. Chiria pe care o primește lunar reprezintă venitul ei pasiv, deoarece banii vin fără ca ea să muncească zilnic pentru ei.	Oferă stabilitate financiară. Contribuie la independența financiară, reducând dependența de un salariu.

Autoevaluare: nivelul tău de alfabetizare financiară

La finalul acestei broșuri, te invităm să completezi un scurt chestionar care îți va permite să apreciezi nivelul propriilor cunoștințe, abilități și atitudini financiare.

Instrumentul are un scop pur educativ și te ajută să identifici domeniile în care ești deja pregătit(ă) și pe cele în care mai poți progresa.

1. Cum apreciezi nivelul tău de cunoștințe în domeniul financiar?

☐ Foarte bun ☐ Bun ☐ Mediu ☐ Scăzut

2. Îți provoacă stres să te ocupi de gestionarea banilor?

☐ Da ☐ Nu

3. Din ce surse înveți sau te informezi despre bani?

☐ Familie ☐ Prieteni ☐ Școală / universitate ☐ Rețele sociale / YouTube / Bloguri
☐ Cărți / traininguri specializate ☐ Altele:

4. Ce înseamnă pentru tine buget personal?

☐ Evidența veniturilor și cheltuielilor ☐ Planul cheltuielilor lunare
☐ Nu știu exact ce este

5. Maria și prietenii ei locuiesc într-un apartament închiriat. Cu toții lucrează de aproximativ două luni și nu au reușit încă să-și creeze economii. Tocmai și-au primit salariile lunare și au făcut o listă cu cheltuielile pe care urmează să le facă. Care cheltuială este prioritară?

☐ Mobilierul pentru terasă ☐ Plata chiriei
☐ Instalarea televiziunii prin cablu ☐ Niciuna

6. Dacă, după ce achiți toate plățile obligatorii, îți rămân 2000 lei, ce ar fi mai responsabil să faci cu acești bani?

☐ Să îi cheltui pe haine noi ☐ Să îi depui într-un cont de economii
☐ Să comanzi mâncare online ☐ Să cumperi un gadget / accesoriu

7. Mihai lucrează 4 zile pe săptămână, câte 4 ore, cu un salariu de 65 lei/oră. Primește și bacșișuri de 250 lei pe săptămână și economisește jumătate din venit. Câte săptămâni îi sunt necesare pentru a strânge 5100 lei?

☐ 8 ☐ 10 ☐ 12 ☐ 14

8. Ce reprezintă „salariul brut”?

☐ Suma primită după rețineri ☐ Suma totală câștigată, înainte de deduceri
☐ Banii cash primiți ☐ Doar salariul de bază fără bonusuri

9. Andrei a luat un credit pentru a cumpăra o mașină pentru familia sa. Rata dobânzii la credit este fixă. Una dintre cheltuielile lunare este rata pentru credit, însă mai există și alte costuri legate de utilizarea mașinii, cum ar fi combustibilul, întreținerea sau reparațiile. Unele costuri cresc dacă familia folosește mașina mai des, în timp ce altele rămân aceleași. Pentru fiecare tip de cheltuială din tabelul de mai jos, încercuiește varianta corectă: „Crește” sau „Rămâne aceeași”, în funcție de ceea ce se întâmplă atunci când mașina este folosită mai des.

Rata lunară la credit	☐ Crește / ☐ Rămâne aceeași
Costul combustibilului	☐ Crește / ☐ Rămâne aceeași
Costurile de reparație și întreținere	☐ Crește / ☐ Rămâne aceeași

10. Ce este dobânda compusă?

☐ Dobânda doar pe suma inițială	☐ Dobânda pe suma inițială + dobânzile acumulate
☐ Dobândă zero la depozite	☐ Nu știu

11. Ce înseamnă „DAE” (Dobânda Anuală Efectivă)?

☐ Doar dobânda de pe extrasul lunar	☐ Costul total anual al creditului (dobândă + comisioane)
☐ O taxă unică la începutul creditului	☐ Nu știu

12. Primești un mesaj de la bancă cu un link care îți cere datele cardului. Ce faci?

☐ Accesez linkul și introduc datele	☐ Ignor linkul și contactez banca direct
☐ Trimit prietenilor să întreb	☐ Dau click pe link pentru detalii

13. După ce primești codul PIN al cardului, ce este recomandat?

☐ Scrii codul pe spatele cardului	☐ Îl memorizez și distrugi scrisoarea
☐ Îl spui unui prieten	☐ Îl păstrezi în portofel

14. Despre care instrumente investiționale ai auzit și știi în linii mari cum funcționează?

☐ Depozit bancar	☐ Hârtii de valoare de stat	☐ Obligațiuni corporative
☐ Acțiuni	☐ Criptomonede	☐ Nu știu

15. Pe termen lung, de exemplu 10 sau 20 de ani, care dintre următoarele instrumente financiare are cel mai ridicat randament?

☐ Depozit bancar	☐ Obligațiuni de stat	☐ Acțiuni

16. Ce strategie îl ajută pe Victor să reducă riscul investițiilor?

☐ Să investească într-o singură companie	☐ Să retragă imediat profitul
☐ Să diversifice investițiile	☐ Să evite total riscul

17. Să presupunem că, în următorii 10 ani, prețurile tuturor bunurilor se vor dubla. Dacă și venitul tău se dublează în aceeași perioadă, peste 10 ani vei putea cumpăra?

☐ Mai puțin	☐ La fel	☐ Mai mult

18. Dacă împrumuți 100\$, care sumă e mai convenabilă la rambursare?

☐ 105\$	☐ 100\$ + 3%

19. Dacă pui 100\$ într-un cont cu dobândă compusă 10%/an, câți bani vei avea după 5 ani?

☐ Mai mult de 150\$	☐ Exact 150\$	☐ Mai puțin de 150\$

Răspunsurile autoevaluării

Întrebarea 4: Evidența veniturilor și cheltuielilor

Întrebarea 5: Plata chiriei

Întrebarea 6: Să îi depui într-un cont de economii

Întrebarea 7: 8

Întrebarea 8: Suma totală câștigată, înainte de deduceri

Întrebarea 9:

Rata lunară la credit — Rămâne aceeași

Costul combustibilului — Crește

Costurile de reparație și întreținere — Crește

Întrebarea 10: Dobânda pe suma inițială + dobânzile acumulate

Întrebarea 11: Costul total anual al creditului (dobândă + comisioane)

Întrebarea 12: Ignor linkul și contactez banca direct

Întrebarea 13: Îl memorezi și distrugi scrisoarea

Întrebarea 15: Acțiuni

Întrebarea 16: Să diversifice investițiile

Întrebarea 17: La fel

Întrebarea 18: 100\$ + 3%

Întrebarea 19: Mai mult de 150\$

Felicitări pentru că ai parcurs această broșură și ai completat testul de autoevaluare!

Dacă unele răspunsuri ți s-au părut dificile sau nu ai obținut scorul dorit, nu te descuraja – fiecare pas contează atunci când înveți să îți gestionezi banii mai bine.

Poți alege să recitești broșura pentru a fixa informațiile sau, și mai bine, să te înscrii la un training gratuit de educație financiară, unde trainerii Fundației OK te vor ajuta să înțelegi și să aplici cunoștințele în viața de zi cu zi.

Suntem aici să te sprijinim să devii mai încrezător în deciziile tale financiare! ❤️

Tel.: 062187001 / 062187002
062187003/062187004
mun. Chișinău, bd. Ștefan cel Mare 196

 www.okcenter.md

OK

*Fundația pentru
educație financiară*